Leto LXXIV., št. 269 Spedizione in abbonamento postale. Poštnina plačana v gotovini. Ljubljana, ponedeljek 23. novembra 1942-XXI Cena 50 cent.

SLOVENSKI NAROD

UREDNIŠTVO IN UPRAVA: LJUBLJANA, PUCCINIJEVA ULICA 5 — TELEFON: 31-22, 31-23, 31-24, 31-25 in 31-26 — Izhaja vsak dan opoldne — Mesečna naročnina 11.— lir.

IZKLJUČNO ZASTOPSTVO za oglase iz Kraljevine Italije in mozemstva ima UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO

Računi pri poštno čekovnem zavodu: Ljubljana štev. 10-351

CONCESSIONARIA ESCLUSIVA per la pubblicità di provenienza italiana ed estera: UNIONE PUBBLICITA ITALIANA S. A., MILANO.

Riuscite azioni dell'aviazione dell'Asse

Bombardamento notturno del porto di La Valletta — Un piroscafo nemico affondato al largo di Philippeville

Il Quartier Generale delle Forze Armate comunica in data di 22 novembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra n. 911:

Sul fronte Cirenaico azioni degli opposti nuclei esploranti ostacolate dalle avverse condizioni atmosferiche.

Incursioni aeree britanniche su Tripoli hanno causato danni limitati e sono segnalati alcuni morti e feriti fra la popolazione libica.

Il porto di La Valletta è stato bombardato in riuscita azione notturna da nostre formazioni.

Velivoli germanici da combattimento attaccavano con successo campi di aviazione del Nord-Africa Francese occupati dal nemico, incendiando . suolo numerosi apparecchi.

Nelle acque a nord di Philippeville un nostro sommergibile, al comando del Tenente di vascello Alberto Longhi silurava ed affondava un piroscafo di grosso tonnellaggio facente parte di un convoglio fortemente scortato.

*

Il Quartier Generale delle Forze Armate ha comunicato in data di 21 novembre 1942-XXI il seguente bollettino di guerra n. 910:

In Cirenaica intensa attività di reparti avanzati. Nostri velivoli da combattimento hanno mitragliato e incendiato mezzi corazzati nemici nella zona desertica.

Dopo averne rese inutilizzabili le attrezzature militari, le truppe dell'Asse hanno sgomberato Bengasi, che per la terza volta durante la guerra passa in mano nemica. Scontri di opposti elementi esploranti nella zona del confine algerino-tunisino si sono risolti a vantaggio delle forze dell'Asse, l'avversario ripiegava dopo avere perduto carri armati e automezzi. Campi d'aviazione, attrezzature portuali e navi alla fonda sono stati attaccati da formazioni aeree italiane e germaniche, nel Nord-Africa Francese: risultano distrutti al suolo dieci apparecchi, affondato un mercantile di medio tonnellaggio, gravemente danneggiati alcuni grossi piroscafi. Dalle operazioni della giornata un nostro aeroplano non è ritornato.

Torino ha subito questa notte una incursione di velivoli britannici che agendo in più ondate, hanno lanciato bombe e spezzoni incendiari in notevole quantita, specie sui quartieri centrali della città. Ingenti i danni, accertati 20 morti, 120 feriti tra la popolazione civile. Sono stati abbattuti tre degli apparecchi incursori di cui uno dalla caccia notturna.

Uspele akcije letalstva Osi

Nočno bombardiranje luke La Valletta na Malti — Sovražni parnik potopljen ob obali pri Philippevillu

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 22. novembra 1942-XXI naslednje 911. vojno poročilo:

Na cirenaiškem bojišču so slabe vremenske razmere ovirale delovanje izvidniških oddelkov na obeh straneh.

Britanski letalski napadi na Tripolis so povzročili le omejeno škodo; zabeležiti je bilo nekaj mrtvih in ranjenih med tibijskim prebivalstvom.

Naši letalski oddelki so z uspešno akcijo bombardirali pristanišče La Valletta.

Nemška bojna letala so z uspehom napadala letališča v francoski Severni Afriki, ki jih je sovražnik zasedel, in pri tem zažgala na tleh več letal.

V vodah severno od Philippevilla je neka naša podmornica pod poveljstvom ladijskega poročnika Alberta Longhija torpedirala in potopila parnik velike tonaže, ki je pripadal močno zaščitenemu konvoju.

*

Glavni stan italijanskih Oboroženih sil je objavil dne 21 novembra naslednje 910 vojno poročilo:

V Cirenaiki intenzivno delovanje prednjih oddelkov. Naša bojna letala so s strojnicami obstreljevala in zažgala sovražna oklopna sredstva v puščavskem pasu.

Ko so poprej uničile vse vojaške naprave so osne čete izpraznile Bengazi, ki prehaja s tem tretjič v tej vojni v sovražne roke.

Spopadi s sovražnimi izvidnicami v področju ob alžirsko-tuniški meji so se končali v korist osnih čet sovražnik se je umaknil, pretrpevši izgube na oklopnih vozeh in voznih sredstvih.

Italijanska in nemška letala so v francoski Severni Afriki napadala letališča pristaniške naprave ter zasidrane ladje. Pri tem je bilo na tleh uničeno 10 letal. Potopljena je bila neka trgovska ladja srednje tonaže težko poškodovani so bili nekateri veliki parniki. Z operacij tega dne se eno naše letalo ni vrnilo.

Turin je nocoj prestal napad britanskih letal, ki so delovala v več valovih ter metala zažigalne in rušilne bombe v znatni količini, osobito na srednje dele mesta. Škoda je ogromna: ugotovljeno je 29 mrtvih in 120 ranjenih med civilnim prebivalstvom. Tri sovražna letala so bila zbita, eno od teh je sestrelil nočni lovec.

Hrabra akcija nočnih lovskih letal

Turin, 21. nov. s. Med sovražnim letalskim napadom v pretekli noči so močna lovska letala kraljevega letalstva odletela na alarm in se usmerila proti sovražnim skupinam. Nekaterim našim letalom je uspelo prestreči nasprotne bombnike in so jih obstreljevali s strojnicami. Med temi je bil dvomotornik, ki je bil dolgo obstreljevan in se je nato oddaljil, gotovo večkrat zadet. Verjetno je, da se letalu ni posrečilo vrniti na svoje oddaljeno oporišče. Enemu od naših nočnih lovcev, ki ga je pilotiral neki kapitan, je uspelo doseči nad Val di Susa angleški štirimotornik, ki ga je zapletel v hudo borbo, trajajočo do izčrpanja streliva našega hrabrega pilota. Angleško letalo je kmalu nato strmoglavilo v plamenih v bližini Barnecchija, kjer so kasneje Angleže našli.

Neporušna povezanost Rumunije z Osjo

Rumunski tisk ob drugi obletnici pristopa Rumunije k trojnemu paktu

Bukarešta, 22. nov. s. Ves tisk v Bukarešti se spominja druge obletnice pristoba Rumunije k trojnemu paktu ter ob tej priliki vnovič poudarja popolno zaupanje v zmago Osi. »Cuventul« piše, omenjajoč kalni položaj pred dvema letoma, med drugim: Priključitev Rumunije k politiki Osi je bila brez dvoma rešitev pred dvema letoma, ko je šlo za sam obstoj naroda. Sledeči dogodki in zlasti to, kar se je pripetilo kasneje zaradi Sovjetov, so dokazali, da za Rumunijo ni bilo drugega izhoda, ker je država bila in je napoti stoletnim sanjam slovanske imperialistične ekspanzije. List omenja, da je Rusija utrpela najhujše izgube in da je rumunske vojska prispevala k velikanskim vojaškim uspehom na vzhodni fronti v meri, ki ne bo nikoli pozabljena. List ob zaključku čestita maršalu Antonescu, ki je jasno pogledal v bodočnost, ko je v imenu Rumunije pristopil k trojnemu paktu.

»Universul« podčrtava, da je Rumunija s pristopom k trojnemu paktu nadaljevala svojo tradicijo države reda s pomočjo prevzetih obveznosti, ki se spoštujejo z vso lojalnostjo. S tem je izvajala samo pravično stvar, ter je pridružila svoje sile službi za kulturo v borbi proti anarhiji. Rumunija je z vsem svojim vojnim naporom, zaključuje list, storila svojo dolžnost kulturne države ter dokazala, da je rumunski narod zdrav in sposoben za obrambo svoje usode in za dejansko pomoč v pravični stvari.

»Viamtza« piše da je Rumunija ob drugi obletnici podpisa k trojnemu paktu odločena nadaljevati borbo proti boljševiškemu kolosu v zvezi z velikimi evropskimi silami, tako na bojiščih med to vojno, kakor v srečnih dneh, ki bodo prišli po zmagi. List znova potrjuje svečanost prevzetih obvez maršala Antonesca pred dvema letoma. Ako so bili časi, ko je Rumunija lahko blodila, nadaljuje list, se je zgodilo to samo zaradi korumpiranih in lahkomiselnih voditeljev, ki jih narod ni mogel spoštovati. Danes vedo vsi, da so bile države, ki so medsebojno zajamčile prijateljstvo Rumunije, sile Osi, s katerimi je Rumunija zvezana ne samo z istovetnimi načeli, temveč tudi s tradicijo dela, časti in poštenosti.

Obletnica smrti polkovnika Möldersa

Berlin, 22. nov. s. Današnji dan je posvečen spominu mrtvih in v vsej Nemčiji so bile spominske svečanosti. Ker je ta dan tudi prva obletnica smrti letalskega polkovnika Wernerja Möldersa, ki je padel, kakor je znano, 22. novembra 1941 med službenim poletom, so položili na njegov grob vence z resnobnimi obredi maršal Nemčije in poveljnik nemškega letalstva Herman Göring, zastopnik lovskega odreda »Mölders« in inspektor lovskega letalstva. Mati junaka je v posebni radijski oddaji, v kateri je govoril tudi oče nekega padlega, ganljivo orisala lik svojega velikega sina.

Izgredi v Indiji

Bangkok, 22. nov. s. V Indiji se izgredi nadaljujejo. Tudi angleški uradni krogi so morali priznati, da je škoda, ki so jo v prometu povzročili indijski nacionalisti, obsežna in da so angleške čete, ki branijo severnovzhodni predel, popolnoma izolirane. Zaradi tega je tudi oskrbovanje zelo težko. Nemiri se širijo zlasti v poljedeljski okrožjih. Posebno kritičen je položaj v Ahmadabadu, ki je trdnjava kongresne stranke.

Nj. Vel. Kralj in Cesar prisostvoval otvoritvi novega akademskega leta

Akademija je naslovila na Vladarja poslanico, polno goreče vere, nezlomljive volje in borbenega duha — Navdušene ovacije

Rim, 22. nov. s. Nj. Vel. Kralj in Cesar se je udeležil davi zborovanja Kr. Akademije Italije ki je bilo v dvorani Julija Cezarja v Campidogliu ob otvoritvi 14. akademskega leta. V okrašeni dvorani so se zbrale najodličnejše osebnosti iz litranih, umetnikih in znanstvenih krogov. Na častnih mestih so sedeli zastopniki šefa glavnega stana in podtajniki ministrstev Oboroženih sil. Ob straneh kipa Julija Cezarja so sedeli akademiki Italije in člani sveta guvernerstva. Navzoča sta bila tudi poveljnik armadnega zbora in poveljnik zone. Člani direktorija Stranke in najvišji državni funkcionarji, so sedeli v prvih vrstah.

Ob zvokih kraljevih fanfar je prispel Kralj in Cesar, ki so ga na stopniščih sprejeli predsednik Kr. akademije Italije Federzoni, minister za narodno vzgojo Bottai kot zastopnik vlade, tajnik Stranke Vidussoni, predsednik Zbornice fašijev in korporacij Grandi, podpredsednik senata Guglielmi in rimski guverner. Pozdravljen z veličastnimi aklamacijami je Vladar šel preko dvorane ter sedel na poseben sedež pred predsedniško mizo, kjer so bili predsednik Kr. akademije Italije Federzoni s podpredsednikom Anzianom Formichijem, guverner princ Borghese in uradni govornik, akademik Baglioni. Ob Nj. Vel. Kralju in Cesarju so sedeli na desni tajnik Stranke in podpredsednik senata, na levi pa minister za narodno vzgojo in predsednik Zbornice fašijev in korporacij. Odmeval je pozdrav Kralju med novimi ovacijami in predsednik Kr. akademije Italije je naslovil na Nj. Ve. Kraja in Cesarja naslednjo poslanico:

Poslanica Akademije

»Veličantvo! Tudi to leto obnavlja Kr. akademija Italije svoje delo sredi razplamtelega vrhunca vojne, med najtršimi preizkušnjami naroda. Toda tudi ob zaostrenju velikanskega konflikta, ki so ga priklicale na narode, ki zahtevajo svobodo življenja in dela, ljubosumne hegemonistične sile, se množi med gojitelji znanosti literature in umetnosti volja služiti z vsemi svojimi silami stvari Zmage, kakor so tudi vsi Italijani neomajno trdni in zedinjeni v prenašanju slcherne nove preizkušnje in vsake potrebne žrtve za čast in prospeh države.

Pred Vami, Sire, ki Vas častimo kot sveti simbol in nepremagljivo varstvo Domovine, znova potrjujemo svojo nespremenljivo vero. Zaman divja sovražnik zdaj proti našim bleščečim mestom, ki predstavljajo stoletno slavo ne samo Italije, temveč svetovne kulture. Sovražnik je izgubil v žalostni zvezi z barbari z vzhoda in zapada slcherni spomin na antično rimsko in krščansko civilizacijo se je okužil z njih bodno zavistjo do narodov, ki so bogati po zgodovini in ki so dali svetu neizčrpne sadove misli in umetnosti. Ti napadi ne bodo upognili Italijanov temveč bodo nasprotno vedno bolj utrjevali njih odpornega duha pod vodstvom Duceja. Vsi bodo tako junaško vneti kakor njih najmlajši bratje, ki se žilavo borc od step Dona do afriških aren, od globin Atlantika do neba nad Sredozemljem.

Znanstveno delo se nadaljuje s podvojeno vnemo

Naša Akademija ve, da opravlja patriotično dolžnost, ako nadaljuje s podvojeno vnemo in kljub težkočam sedanjega trenutka svojo funkcijo vzpodbujevalke in vzporejevalke intelektualnega udejstvovanja države. Vsa raziskovanja in publikacije, ki so bile naznanjene, dozorevajo s svojimi uspehi. Tem se pridružujejo še druge važne in pomembne kakor zbirka italijanskih vzgojeslovnih spomenikov, ki bo važen prispevek k zgodovini italijanske misli. Ti spomeniki nam bodo dali s spopolnjeno natančnostjo prenesetljivo panoramo italijanske in evropske kulture ob nastanku Preporoda. Objava Corpusa Scriptorum Dalmaticorum bo prikazala v strogo znanstveni izdaji dela genija Dalmazie od San Girolama do Ruggera Boskovicha ter bo objektivno in neovrglivo dokumentirala, da je bila kulturna tradicija v tej plemeniti zemji latinska in italijanska.

Poleg, naših že številnih raziskovalnih središč, ki so premagala sedanje gmotne težkoče in ki nadaljujejo svoj program, nastaja zdaj nadaljnje središče in sicer za primitivne kulture, ki je poverjeno učenemu in vnetemu vodstvu Rafaela Pettazzonia. Že se je pričelo in obeta biti kakor vedno živahno in plodno delo razredov, kljub bolečim izgubam v vrstah znanstvenikov, Paola Emilja Pavolnia, odličnega orientalista in učenjaka primerjalne literature, resničnega odkritelja velike finske poezije Kelevale, Federica Milosevicha, princa mineralogov, neutrudljivega raziskovalc rudninskega zaklada Italije, Maria Bettia, eksperimentatorja najširšega slovesa, čigar ime bo ostalo povezano s spomnom njegovih originalnih raziskovanj o kemičnem vitalizmu, Antonia Sogliana, genialnega arheologa, ki si je osvojil ugled predvsem s pompejskimi študijami, Enrica Rostagna, paleografa in učenjaka brezmejne učenosti. K spominu teh odličnih mojstrov, ki so nas zapustili, naj mi bo dovoljeno pridružiti z enakim obžalovanjem me mladega izredno nadarjenega sodelavca dr. Pietra Tomea, ki si je pridobil že velik sloves z dragocenimi zgodovinsko-umetnostnimi deli in ki je bil predlagan za najvišje odlikovanje za vojaško hrabrost ter je nedavno padel v borbi na čelu svoje stotnije grenadirjev.

Nove nagrade

Med tem ko so razredi začeli proučevati prošnje in navedbe glede običajnih nagrad Akademije, danes z zadovoljstvom sporočamo o izredni nagradi, ki je bila podeljena tistemu, ki je oživil našo antično umetnost, katera se je zdela dozdaj pozabljena. Kraljevi akademiji Italije je bila dana na razpolago vsota 200.000 lir kot izredna nagrada za umetnika, ki obnovi slavno tradicijo italijanske umetnosti žgane gline. Na predlog komisije, sestoječe iz Roberta Paribenia, Emilia Cecchia in Ciprjana Efisia Oppa je akademski svet sklenil podeliti to nagrado uglednemu umetniku Leoniju. Njegovi »kodeksi vojne in zmage« tvorijo pravi spomenik umetnosti tehnike in patriotizma.

V prihodnjem se bo odprlo Akademiji Italije še širše akcijsko področje po zaslugi izredne dobrotvornosti zaslužnega lombardskega industrijca dr. Antonia Foltrinellija, velikega umetnika in mecena, ki ga je velikodušno navdihnil najvišji ideal zaradi katerega je bila ustanovljena Akademija in ji zapustil svoje precejšnje premoženje, da se ustanovi fond za 6 mednarodnih nagrad za moralne in zgodovinske znanosti, za prirodoslovne znanosti, za literaturo, za umetnost, za medicino ter za dela najvišje moralne in človeške vrednosti. Izvedba vzvišene namere Antonia Foltrinellija bo akademiji Italije naložila nalogo velike odgovornosti do znanosti in kulture v vseh državah. In mi upamo, da bo dostojno opravljena tudi zaradi tega, ker bo ta nova misija, naložena akademiji, naredila iz Rima po zmagovitem miru svečan sedež priznanja in sodbe za najvišje izraze intelektualne proizvodnje na vsem svetu.

Sir! S takimi vzpodbudami in takimi namerami marljive zvestobe visokim ciljem našega zavoda, hočemo delati tako, da bo lahko Italija tudi po nadčloveškem vojnem naporu obdržala mesto, ki ji pripada v duhovni hierarhiji med narodi. V duhovnih vrednotah so dejansko že 3000 let sila in slava naše Domovine. Iz njih izhaja bolj kot kdaj v viharnih okoliščinah vojne nepogrešljivo jamstvo za bodočnost naše nesmrtne domovine.«

Otvoritev akademskega leta

Ob večkratni prekinitvi z odobravanjem Vladarja in ob svečanih manifestacijah prazničnega avditorija je bil govor predsednika Kr. akademije Italije sprejet z najtoplejšimi ovacijami. Takoj nato je Eksc. Federzoni dal besedo akademiku Italije Silvestru Baglioneju, ki je imel otvoritveni govor akademskega leta in je govoril o zanimivi temi: Edinost znanstvenega, umetniškega in moralnega mišljenja.

Odlični znanstvenik je izvajal, da se dado vsi miselni problemi v umetnosti, literaturi in morali reševati z enotnega gledišča, kakor je enoten človeški duh, ki jih raziskuje. Duce je imel prav, ko je otvoril akademijo z besdami, da je akademija nujno elektična.

Po odobravanju, ki je kronalo učeno otvoritveno predavanje, je predsednik Kr. akademije Italije proglasil v imenu vzvišenega Kralja in Cesarja 14. akademsko leto za otvorjeno. Zopet so se razlegali pozdravi Kralju, katerim so sledile navdušene ovacije, ki so spremljale vladarja, ko je odšel skozi dvorano Julija Cezarja. Ko so se zastopniki oblasti poklonili Nj. Vel. Kralju in Cesarju, je Vladar odšel s Campidoglia.

Danski kralj okreval

Kodanj, 22. nov. s. Zdravstveno stanje vladarja se je tako zboljšalo, da so mu zdravniki dovolili, da je zapustil bolnico in se vrnil v kraljevo palačo.

Zmagoviti boji na Kavkazu

Ob Tereku obkoljeni in uničeni dve sovražni skupini — Uspehi v bojih ob Donu — Čiščenje v Stalingradu

Iz Hitlerjevega glavnega stana, 22. nov. Vrhovno poveljništvo nemške vojske je objavilo danes naslednje poročilo:

Na ozemlju pri Naljčiku so nemške in rumunske čete v uspešnih napadalnih bojih v gorovju zaplenile več sovražnih vozil in vojnega orodja. Dve sovražni bojni skupini sta bili ob Tereku obkoljeni in uničeni. Lastni napad na bočne postojanke sovražnika je povzročil Sovjetom velike izgube.

V prostoru južno od Stalingrada in v velikem Donovem loku se ogorčeni obrambni boji nadaljujejo. V protinapadu so nemške in rumunske čete zajele 600 ujetnikov in uničile 25 oklopnih vozil. Nadaljnjih 36 sovjetskih oklopnih vozil je 20. in 21. novembra uničila neka nemška oklopna divizija. Nemške in rumunske letalske sile so podpirale lastne čete in so v zaporednih napadih na oklopne oddelke, pehoto, oskrbovalna središča in prevozne kolone povzročile sovražniku velike izgube.

V Stalingradu so bile v napadalnih operacijah zavzete nadaljnje močno izgrajene postojanke, na drugem mestu je bil odbit sovražni sunek.

Pri Voronežu je bil uničen močan sovražni napadalni oddelek.

Krajevni sovražni napadi južnovzhodno od Ilmenskega jezera so se v srditih bojih ponesrečili.

Poskusi prekoračenja Neve so se izjalovili v koncentričnem ognju nemškega topništva.

Strmoglavna letala so nadaljevala napade proti murmanski železnici.

V Cirenajki živahno obojestransko udejstvovanje izvidniških oddelkov. Lastni pokreti potekajo po načrtu.

Bojna letala so podnevi in ponoči bombardirala z letali natrpana letališča ob alžirski obali in pristanišča Bougie ter Philippeville.

Neka nemška podmornica je v Sredozemskem morju dosegla tri torpedne zadetke na skupino oklopnic, ki je bila zavarovana z nosilko letal in več križarkami. Ista podmornica je iz nekega konvoja torpedirala dve tovorni ladji in en rušilec.

Brezuspešni boljševiški napadalni poskusi na južnem odseku vzhodne fronte

Berlin, 22. nov. s. Mednarodna obveščevalna agencija doznava iz vojaških krogov glede položaja na vzhodni froti, da se je zaradi zboljšanja vremena zopet razplamtelo borbeno delovanje. Boljševiki so osredotočili svoje napore zlasti na južno fronto med gornjim Terekom in srednjim Donom. Izvedli so na več točkah množestvene napade ob podpori močnih oklopnih sil, ki so utrpele izredno hude izgube.

Severnozapadno od Stalingrada je sovražnik zbral pri Serafimoviku na obrežju Dona več divizij strelcev in nekaj oklopnih brigad ter je pričel s svojimi posebno srditimi napadi na nemške in rumunske čete, ki so pa čvrsto ohranile svojo postrojitev na vsej črti, sodelujoč med seboj zgledno. V nekem odseku se je enemu polku sovjetske konjenice, ki je imel nalogo prodreti za vsako ceno in napasti z hrbtom nemško-rumunske postojanke, posrečilo vdreti v naše črte. Toda z izredno drznim manevrom proti boku so bili boljševiki odrezani od svojih oporišč in uničeni.

Ta napad naj bi bil nadaljevanje onih napadov, ki jih je izvedel včeraj sovražnik južno od Stalingrada. S tema dvema akcijama je nasprotnik očividno nameraval zmanjšati naš pritisk na Volgo v Stalingradu. Toda poizkus se je izjalovil ob žilavem nemško-rumunskem odporu, čeprav je bil izveden z zelo močnimi silami. Izgube sovražnika so bile zelo visoke. Med borbami je bila znatna sovjetska oklopna skupina obkoljena in docela uničena.

V puščavi zapadno od Astrahama so boljševiki tudi pognali v napad motorizirane sile, ki so bile odbite. Izjalovile so se tudi sovražne napadalne operacije ob gornjem Tereku. Znatno število ujetnikov in količina plena, o katerem poroča vrhovno poveljništvo oboroženih sil, lepo kaže obsežnost uspeha, ki so ga dosegele nemško-rumunske čete v zadnjih dveh tednih. Boljševiške akcije so bile naglo ustavljene s koncentričnim streljanjem nemškega težkega orožja, ki je zadalo sovražniku hude izgube. Nemške akcije v tem odseku fronte so dosegle znatne uspehe. V naše roke je padla črta srdito branjenih sovdažnih utrdbic. Nad 60 utrdbic je bilo zasedenih, njih posadke pa so bile zajete.

Finski odsek

Helsinki, 22. nov. s. V zadnjih 24 urah je bilo na vseh kopnih frontah udejstvovanje patrulj znatno zmanjšano na obeh straneh.

Odbit sovjetski letalski napad na Helsinke

Helsinki, 22. nov. s. Danes ponoči so skušala številna sovjetska letala v zaporednih valovih preleteti središče glavnega mesta, a so bila odbita z izredno silovito protiletalsko akcijo ter so nato odvrgla bombe na predmestne okraje mesta, ne da bi povzročila večjo škodo.

Angleži zažigajo žito v Franciji

Chalon sur Marne, 23. nov. s. Angleško letalo je odvrglo številne zažigalne lističe v raznih krajih departmaja Marne. Nastalo je več požarov ter škoda na železnici in v žitnih skladiščih.

Visoki komisar obiskuje ljubljanske šolske zavode

Ginjena hvaležnost otrok, deležnih dobrodelnih akcij fašističnega režima

Ljubljana, 22. novembra

Včeraj dopoldne je Visoki komisar obiskal več ljubljanskih šol in nekatere šolske obednice. Spremljali so ga šolski komisar prof. De Poli s pokrajinskima šolskima nadzornikoma za srednje in osnovne šole, ob obisku v šolskih obednicah podpredsednika GILL-a prof. Cassani ter predsednik mestne podporne ustanove major Campana.

V vseh slovenskih šolah, ki jih je Visoki komisar obiskal, so upravitelji in ravnatelji sprejeli visokega gosta z besedami spoštljivega pozdrava in žive zahvale tudi v imenu profesorjev in učencev, zaradi novih dokazov naklonjenosti, ki jo fašistična vlada in Visoki komisar izkazujeta slovenskim šolam in učencem. Obnovili so zagotovila svoje lojalnosti, s katero so prežeti vsi odgovorni činitelji v šolskih zavodih. Vsi tisti, ki občutijo blagor naklonjenosti do slovenskih dijakov in učencev s strani oblasti, so rekli učitelji, hočejo pokazati svojo hvaležnost s tem, da opravljajo svojo nalogo sodelovanja s častno zvestobo.

Eksc. Grazioli je, govoreč voditeljem, učiteljem in tudi gojencem, ponovil, da nihče ne misli na to, da bi se Slovencem odvzele njih šole. Od slovenske šole se zahteva samo to, v njenem lastnem kulturnem in znanstvenem interesu, da lojalno sodeluje z italijansko šolo in da kaže do ustanov, ki naravnost izvirajo iz Fašizma, tako lojalnost v namerah in hotenju, kakršnega Italija z vso pravico zahteva od te dežele, kjer je nudila že toliko dokazov velikodušnosti in resničnega sodelovanja. Če bodo šole ostale na tej črti — in to je najmanj kar lahko velik zmagovit narod zahteva — bodo lahko računale zdaj in v bodočnosti z najbolj naklonjeno podporo oblasti in nadaljevale svojo važno nalogo priprave bodočih generacij.

Preden je Visoki komisar obiskal slovenske šole je obiskal **italijansko osnovno šolo in italijansko gimnazijo**, kjer ga je sprejel ravnatelj prof. Galassi. Eksc. Grazioli si je ogledal številne razrede ter se dobrohotno zanimal za navzoče dijake in za njih učenje.

Ob 11. uri je Visoki komisar vstopil v **trgovsko akademijo**. Pozdravil ga je ravnatelj dr. Pirjevec, ki mu je želel dobrodošlico in ga vodil po razredih. V posameznih razredih se je Eksc. Grazioli zanimal za šolski napredek in je ljubeznivo nagovoril dijake ter jim naročil, naj pozdravijo, ko pridejo domov svoje starše.

Nato je Visoki komisar obiskal v istem poslopju **dvorazredno trgovsko šolo** ob spremstvu ravnatelja prof. Gogale. Od tu se je podal na Resljevo cesto v **učiteljišče**, kjer ga je pozdravil ravnatelj Prijatelj s celotnim profesorskim zborom. Prof. Prijatelj je spremljal Visokega komisarja po zavodu. Visoki komisar je obiskal vrtec, ki je priključen šoli in nekatere razrede, kjer se je vršil pouk. Nagovoril je gojence, omenjajoč dolžnosti, ki jih morajo izvrševati v tem izrednem trenutku tudi dijaki. Dijaki so sprejel visokega gosta obiskovalca z rimskim pozdravom in so z njim vzkliknili Duceju.

Po obisku učiteljišča se je Visoki komisar podal v **šolsko obednico** v Petrarkovi ulici, kjer ga je pozdravil ravnatelj prof. Vider in mu izrazil globoko hvaležnost Duceju od strani otrok in njih staršev. Eden izmed malčkov je v imenu vseh ostalih pozdravil Visokega komisarja z besedami globoke hvaležnosti. Tu in pred nato obiskanimi šolami so se zbrale številne mamice, ki so pozdravljajoč po rimsko hotele izraziti Visokemu komisarju svojo globoko zahvalo Duceju. Eksc. Grazioli se je živo zanimal za delovanje obednic ter se pomudil med malimi, ki so z njim vzklikali Duceju.

Od tu se je Visoki komisar podal v **meščansko šolo v Mostah**, kjer so ga z ravnateljem pričakali učitelji, starši in učenci, ki so visokega gosta praznično sprejeli. Ravnatelj Rismal je pozdravil Visokega komisarja in ga prosil, naj sporoči Duceju zahvalo družin za številne blagodati šolske obednice in drugih ukrepov, ki jih Režim izvaja za najbolj potrebne. Po obisku obednice, v kateri so bili zbrani otroci in mnogi starši, in po ogledu kuhinje je Visoki komisar obiskal še **tretjo mešano osnovno šolo** in **zavetišče sester Sv. Vincenca.** Tu je bil sprejet s pozdravi hvaležnosti. Ravnatelj Srebar se je zahvalil Vladi in izrazil hvaležnost učencev in družin iz Most, delavskega okraja s številnimi pomoči potrebnimi prebivalci, kjer se podporno delo posebno ugodno občuti. Tudi tu je Visoki komisar obiskal obednice, in razrede in se pomudil v kapeli zavetišča. Ko je odgovoril na pozdrave, je rekel, da posebno rad obiskuje Moste, ker je v tem kraju mnogo potrebnih, za katere kaže fašistična Vlada posebno zanimanje.

Preden je odšel iz zavoda s šolsko obednico je Eksc. Grazioli izrazil svoje zadovoljstvo prof. Cassaniju in majorju Campani ter vsem njunim požrtvovalnim sodelavcem zaradi lepega udejstvovanja na področju, ki jim je dodeljeno v prid pomožnega dela, ki se izvaja na ukaz Duceja. Izrazil je tudi prof. De Poliju svoje odobravanje za delo, ki ga upravlja v svrho normalizacije šolskega delovanja v novi pokrajini.

„Prima linea"

Izšla je 3. številka tedenskega glasila Zveze borbenih fašijev za Ljubljansko pokrajinco. Pestra vsebina tednika je tudi to pot posvečena najaktualnejšim vprašanjem in dogodkom. Uvodnik razpravlja o »Mistiki Fašizma«, ki zahteva od vsakogar ne formalnega članstva, marveč popolne predanosti vzvišenim ciljem ter neprestanega trdega dela za njih dosego. Nadaljnji članek se v krepkih besedah spominja obletnice sankcij, ki so ostale beden poskus ovreti in zatreti smeli polet, ki ga je svojemu narodu odkazal Duce. O »Italijanstvu« in njegovih odlikah, o njega pomenu za človečansko omiko razpravlja takisto zelo posrečen članek, ki zlasti umestno podčrtava dejstvo, da je italijanstvo z nastopom Fašizma postalo orožje in prapor zmagovitega pohoda.

Na naslednjih straneh nahajamo važna gospodarska članka o štednji in o korporacijski mezdi.

Kulturna plat je zastopana s člankom o »zaščiti sodobnega slikarstva« in s člankom, ki podrobno razčlenjuje poročilo v »Corriere della Seru« o predstavah »Traviate« in »Seviljskega brivca« v ljubljanski operi. List po svoji vsebini in vedrosti zasluži vso pozornost.

Otvoritev tečaja za vzgojo mladine pri GILLu

Pod okriljem GILLa se je danes začel tečaj za vzgojo mladine, namenjen mladim Italijankam. V dvorani Higienskega zavoda »Dečji dom«, ki je bila ljubeznivo dana na razpolago, je Zvezna nadzornica GILLa pojasnila cilje demografskega in plemenskega vprašanja ter je osobito naglašala koristnosti tečaja za življenje in prihodnost žene. Govorila je tudi o trajanju tečaja in o namenih, ki jih naj doseže, ter na koncu poudarila pomen usposobljenostnega spričevala.

Nato je ravnateljica zavoda imela predavanje, ki so ga mnogoštevilne gojenke poslušale z največjim zanimanjem.

Delavnost občinskega podpornega odbora v Novem mestu

Tudi v preteklem mesecu oktobru je občinski pomožni odbor v Novem mestu nadaljeval svojo blagodejno podporno akcijo s tem, da je nakazoval živila, obleko in podpore v gotovem novcu.

Z 20. novembrom bo začela poslovati odborova kuhinja v dveh deških zavetiščih mest in bo te dobrote deležnih tako okoli 75 siromašnih otrok.

Sprememba prodajnega cenika tobačnih izdelkov

Ljubljana, 23. novembra

Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino, na podstavi čl. 3 kr. ukaza z dne 3. maja 1941-XIX št. 291, na podstavi kr. ukaza z dne 19. maja 1941-XIX št. 415, pretvorjenega v zakon z dne 8. avgusta 1941-XIX št. 904, o uvedbi monopolske službe v Ljubljanski pokrajini, na podstavi člena 3 ministrske odločbe z dne 1. junija 1941-XIX, smatrajoč, da se morajo priravnati cene za tobak državnega monopola, ki se prodaja v Ljubljanski pokrajini, novim cenam v Kraljevini, odreja:

Od dne 23. novembra 1942-XXI dalje se doslej veljavni cenik za občinstvu namenjeno prodajo državnih tobačnih izdelkov spreminja takole:

(Prva številka pomeni ceno za kg, druga številka ceno za smotko ali cigareto):

Rezani tobak		
1. Rez. tobak Dalmazia	300.—	—
2. Rez. tobak I.a vrste, močan	150.—	—
Smotke		
1. Cavour	1000.—	5.—
2. Regalia	1000.—	5.—
3. Toskanke boljše vrste	260.—	1.30
4. Polovične toskanske boljše vrste	260.—	0.65
5. Virginia	300.—	1.50
Smotkice		
Roma	200.—	0.50
Cigarete		
1. Savoia	1200	1.20
2. Serraglio	750	0.75
3. Macedonia extra	650.—	0.65
4. A. O. I.	500.—	0.50
5. Nazionali	350.—	0.35
Tobaki za njuhanje		
1. Macubino	80.—	—
2. Španski sun	120	—

Od istega dne dalje se prodajne cene za tobačne izdelke, izdelane v tukajšnji tobačni tovarni, spreminajo takole:

Rezani tobak		
1. Sav		
Rezani tobak		
1. Savski	220.—	—
2. Extra za pipo	300.—	—
3. I.a vrste za pipo	180.—	—
4. II.a vrste za pipo	120.—	—
Smotke		
1. Virginia	300.—	1.50
2. Portorico	250.—	1.25
3. Domače kratke	150.—	0.75
Cigarete		
1. Neretva	450.—	0.45
2. Morava	400.—	0.40
3. Zeta	350.—	0.35
4. Ibar	300.—	0.30
5. Drava	250.—	0.25
Tobak za žvečenje	150.—	—
Tobak za njuhanje	60.—	—

Ljubljana, dne 21. novembra 1942-XXI.

Visoki komisar
za Ljubljansko pokrajino
Emilio Grazioli

Iz Spodnje Štajerske

— **Na smrt obsojeni vlomilci.** V oktobru je graška kriminalna policija izsledila in aretirala nevarno vlomilsko tolpo, ki je imela na vesti mnogo vlomov in tatvin v Grazu. Aretirani so bili 43 letni Konrad Parcher, 24 letni Ivan Propotnik iz Spod. Štajerske, Janez Papin, Ana Grabmüller, stara 56 let, iz Brucka a/M, 49 letna Suzana Krakolinig, 36 letna Marija Janžekovič in 61 letna Amalija Schanza. Te dni so se morali vsi zagovarjati pred graškim sodiščem Parcher, Propotnik, Papin in Grabmüllerjeva so bili obsojeni na smrt, Krakolinigova na 5 let, Janžekovičeva na 1 leto, Amalija Schanza pa na poldrugo leto težke ječe.

— **Nova grobova.** V mariborski bolnici je umrl posestnik Simon Kolosovski iz St. Jurija ob Ščavnici, star 51 let. V Mariboru je umrla Magdalena Polejšer, roj. Gerlič, stara 80 let.

— **Nesreč.** 14 letni posestnikovi hčerki Rozini Hajšek iz Zabukovce pri Zgornji Polskavi, je obtičala v požiralniku kost. 16 letni tovarniški delavki, uslužbenj pri tvrdki »Sana« Rozini Golob, je zmečkal stroj štiri prste na levi roki. 26 letni strojni ključavničar Franc Jerčič iz Studenc pri Mariboru je zašel med delom z glavo med steno in stroj in zadobil precej težke poškodbe. Vilko Gradišnik iz Maribora je padel in se močno pobil po glavi. 18 letno Alojzijo Eržen iz Tezna pri Mariboru je pa ugriznil pes. Vse ponesrečence so prepeljali v mariborsko bolnišnico.

— **Nad 20.000 obiskovalcev obrtniške razstave** v Celju. Včeraj je bila obrtniška razstava v Celju zaključena. Zanimanje zanjo je bilo zelo veliko. Obiskovalcev je imela nad 20.000.

Z Gorenjskega

— **Trgovsko zborovanje v Kranju.** Koroška gospodarska zbornica je priredila v četrtek zborovanje trgovcev mesta Kranja. Trgovci so dobili navodila in pojasnila o zaposlitvi vajencev ter namenu in polaganju pomočniških izpitov.

— **Življenje in umiranje.** V Kranju so se poročili pomožni delavec Janez Hartman s kmečko pomočnico Marijo Rantovo, Zidarski pomočnik Stanislav Berčič iz Srednjih Gameljnov z upraviteljico Marijo Kos tudi iz Sred. Gameljnov, knjigovodja iz Vižmarjev Gottfried Alois Petrič z nameščenko iz Goričan Angelo Rožnik, hlapec Pavel Kokal iz Vovč s šiviljo Rozino Trpin, mizarski mojster iz Gorenje vasi Anton Potočnik z gospodinjo iz iste vasi Marijo Šifrer, in kmetovalec Janez Kavčič s hišno pomočnico Frančiško Kavčič, oba iz Sore. V občinah Cerklje je bilo rojenih v oktobru 6 otrok, umrli so pa Peter Klauer iz Dvora, Pavla Repnik iz Zgorniega Bernika, Ana Kalinšek iz Spod. Bernika in Apolonija Ajdovec iz Cerkelj.

— **Kmetijska razstava v Kranju.** Od 29. novembra do 6. decembra bo prirejena v Kranju prva gorenjska kmetijska razstava, ki naj gorenjsko kmečko ljudstvo pouči in usposobi, da bo čim uspešnejše sodelovalo z velikim nemškim narodom v proizvajalni bitki prihodnjega leta. Lani je bilo pripeljanih na Gorenjsko mnogo živil, letos je pa gorenjski kmet dokazal, da lahko sam mnogo pridela. Prihodnje leto naj bi se kmetijska proizvodnja še povečala. Temu namenu bo služila razstava. Na razstav bo prikazano tudi obratovanje Mlekarske zadruge v Kranju.

— **Praznik žetve na Jesenicah.** Prvič so se sestali letos delavci in uslužbenci KID na Jesenicah na proslavi praznika žetve. Prostori za uslužbence v tovarniški kuhinji so bili lepo okrašeni. Obratovodja poljedelskega obrata je pojasnil zbranim delavcem in uslužbencem pomen praznika žetve. Letos je tudi Gorenjska mnogo prideala. Pri KID sta bili ustanovljeni dve kuhinji, v katerih dobi uslužbestvo dnevno 5000 porcij hrane. V lastni režiji obdeluje podjetje 81 ha travnikov in 26 ha njiv.

— **Nova stanovanja v radovljiškem okrožju.** Na seji okrožnega štaba, ki se je vršila oni dan v sejni dorani deželnega sveta v Radovljici, so se obravnavala razna pereča vprašanja. Okrožni vodja dr. Hochsteiner je govoril o splošnem stanovanjskem položaju v radovljiškem okrožju. Do Božiča bo na razpolago še 32 stanovanj v stanovanjskih hišah »Nova domovina«. Na Jesenicah bo do Božiča dograjenih še 12 stanovanj. Govorilo se je tudi o vedno bolj perečem vprašanju ustanovitve mlekarne na Bledu. Okrožni vodja je ponovno naglasil velik pomen otroških vrtcev in pozval svoje sotrudnike naj jim posvete vso pozornost. V kratkem bo otvorjenih v radovljiškem okraju še nekaj otroških vrtcev.

Beležnica

KOLEDAR

Danes: Ponedeljek, 23. novembra: Klemen, Felicita

DANAŠNJE PRIREDITVE

Kino Matica: Dve siroti
Kino Sloga: Usodni spor
Kino Union: Sanjava princesa
Kino Moste: Pepelka in Melodije iz sanj
Simfonični koncert ob 18. v veliki unionski dvorani
Razstava štirih mladih v Jakopičevem paviljonu, odprta od 10. do 17. nepretrgoma

DEŽURNE LEKARNE

Danes: Mr. Leustek, Resljeva cesta 1, Bahovec, Kongresni trg 12, Nada Komotar, Vič — Tržaška cesta.

Radio Ljubljana

TOREK, 24. NOVEMBRA 1942/ XXI.

7.30: Slovensko glasba. 8.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 12.20: Plošče. 12.30: Poročila v slovenščini. 12.45: Komorna glasba. 13.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 13.15: Poročilo Vrhovnega Poveljstva Oboroženih Sil v Sloveščini. 13.17: Koncert Radijskega orkestra, vodi dirigent D. M. Šijanec. — Simfonična glasba. 14.00: Poročila v italijanščini. 14.15: Orkester vodi dirigent Spaggiari. 15.00: Poročila v slovenščini. 17.15: Plošče »La Voce del Padrone — Columbia«. 19.00: »Govorimo italijansko« — poučuje prof. dr. Stanko Leben. 19.30: Poročila v slovenščini. 19.45: Lahka glasba. 20.00: Napoved časa. — Poročila v italijanščini. 20.20: Komentar dnevnih dogodkov v slovenščini. 20.45: Lirična prireditev družbe EIAR: BIZET: Carmen. V odmorih: Predavanje v slovenščini. Zanimivosti v slovenščini. 21.10 (pribl.): Poročila v italijanščini.

NEDELJSKI SPORT

Na stadionu ena tekma za dva pokala

Dopolavoro tobačne tovarne je zasluženo premagal Marsa 3:2 (0:0) — Tekme za tolažilni pokal ni bilo

Ljubljana, 23. novembra

Ob solnčnem vremenu se je nabralo včeraj popoldne na Stadionu razmeroma precej ljudi. Napovedana zaključna pokalna tekma med Dopolavorom tobačne tovarne in Marsom se je začela šele ob 15. Tekme za tolažilni pokal ni bilo. Nastopilo ni ne moštvo Ljubljane ne Žabjaka. Tako je prireditelj pokalnega turnirja Dopolavoro tobačne tovarne imel na razpolago kar dva pokala za eno tekmo. Sklenil je, dati zmagovolcu večjega, premagancu manjšega.

Moštvi Marsa in Dopolavora sta torej nastopili z zavestjo, da jima nagrada ne more uiti. Kljub temu pa tekma ni bila nič manj borbena. Nasprotno celo: vseh 70 minut je poteklo ob zelo ogorčenem boju. Videli smo pravi prvenstveni nogomet, ki manj ceni lepoto, bolj pa učinkovitost igre. Ves čas sta obe moštvi igrali zelo ostro in je zasluga sodnika Makovca, da igra ni prestopila dovoljenih meja. Njegovo hitro in energično posredovanje je takoj pomirilo prevročekrvne duhove, ki niso znali krotiti svojega temperamenta.

Dopolavoro tobačne tovarne je zmagal zasluženo. Njegova enajstorica je igrala poletneje in požrtvovalnejše kakor nasprotnikova. Vse linije so se od začetka do konca borile za vsako žogo, česar pri Marsu nismo videli. Zlasti slab je bil Marsov napad, ker mu je manjkalo na mestu srednjega napadalca prodornega moža, ki bi bil sposoben realizirati prednožbe zvez in kril. Ostale Marsove vrste so bile enakovredne nasprotnikovim. Vratar je nekaj strelov lepo branil, pri vseh golih pa ni brez krivde.

Prvi polčas je minil brez zgoditka. Igralo se je večinoma iz polja v polje z rahlo premočjo Dopolavora. Edini uspeh, ki so si ga Dopolavoristi priborili, so bili trije koti. Nobeden ni dozorel v končni uspeh. Od ostalih dogodkov naj omenimo, da sodnik kmalu po otvoritvi ni žvižgal roke v Dopolavorovem kazenskem prostoru. Pravočasno pa je posredoval pri raznih »božanjih«, tako da je potem imel skoro do konca mir.

Živahnejše, vsaj kar se tiče tistih dogodkov, ki jih cenijo gledalci najbolj, namreč zgoditkov, je bilo v drugem polčasu. Že v 4. minuti je prišel Dopolavoro v vodstvo. Vratar Marsa je stekel iz vrat in skočil za žogo. Nanj (!) je startal srednji napadalec Dopolavora in mu onemogočil, da bi dosegel žogo. Ker se je potem hitreje znašel, je brez težav porinil žogo v mrežo. Mars je izenačil v 16. minuti. Doberlet kot srednji napadalec je poslal desnega krilca naprej in ta je neubranljivo potresel mrežo. Tudi ta gol je bil sumljiv, ker so mnogi videli offside. Gola sta razgibala gledalce, ki so začeli vneto navijati vsak za svoje. V 25. minuti je diktiral sodnik kazenski strel z leve črte Marsovega kazenskega prostora. Žoga je padla tik pred vrata in srednji napadalec Dopolavora je bil že drugič uspešen. Tretjič je bil Dopolavoro uspešen v 34. minuti, ko je levo krilo streljalo na vrata in se je žoga odbila od prečke. Levo krilo Marnjo je ujel in poslal mimo vratarja. Končni uspeh je dosegel Mars v 37. minuti, ko je Piskar zelo lepo streljal na vrata. Žoga je bila neubranljiva.

Po tekmi sta obe moštvi dobili svoji nagradi. Dopolavoro je prevzel zmagovalni, Mars pa tolažilni pokal. Gledalci so se razhajali zadovoljni. Za letos smo se menda poslovili od nogometnih igrišč.

Nova senzacija v italijanskem prvenstvu

Ljubljana, 23. novembra

Livorno vodi s 5 točkami naskoka. — Včeraj so bili poraženi Torino, Roma, Fiorentina in Genova.

Včerajšnje osmo kolo italijanskega nogometnega prvenstva se je v diviziji A presenetljivo zasukalo. Pričakovali smo, da bo med vodečim Livornom in sledečim mu Torinom razlika v točkah vedno manjša. Včeraj pa je Torino na svojem igrišču izgubil proti Milanu, Bologna je odpravila Genovo, Romo je doma porazil Lazio, prav tako pa je tudi Fiorentina izgubila v Bergamu proti Atalanti. Livorno je v Milanu premagal Ambrosiano. Tako se je razlika v točkah med njim in njegovimi zasledovalci še povečala. Od ostalih tekem je treba omeniti nov remi Triestine, ki pomeni zanjo tokrat uspeh, ker je nastopila v Benetka. Juventus je v Bariju premagal Bari.

Tekme so se končale takole:

Benetke: Venezia-Triestina 1:1,
Torino: Milano-Torino 1:0,
Genova: Liguria-Vicenza 3:1,
Bergamo: Atalanta-Fiorentina 1:0,
Rim: Lazio-Roma 3:1,
Bologna: Bologna-Genova 3:1,
Bari: Juventus-Bari 3:2,
Milano: Livorno-Ambrosiana 1:0.

Stanje v tabeli: Livorno 15 točk, Torino 10, Genova, Lazio in Fiorentina 9, Roma, Juventus, Milano, Ambrosiana in Bari 8, Bologna 7, Triestina in Atalanta 6, Liguria, Vicenza in Venezia 5.

Velike spremembe tudi v diviziji B

V diviziji B je bil poražen Napoli, izgubila je Padova, vodeča Spezia pa je na svojem igrišču oddala točko. Važna je zmaga Pro Patrie v Pescari.

Tekme so se končale takole:

v Pisi: Pisa-Napoli 2:0, v Pescari: Pro Patria-escara 1:0, v Savoni: Savona-Novara 1:0, v Cremoni: Cremonese-Alessandria 2:1, v Vidnu: Udine-Modena 0:0, v Sieni: Siena-Brescia 2:1, v Anconi: Anconitana-alermo 2:0, v Spezii: Spezia-Fanfulla 2:2, v Rimu: Mater-Padova 4:2.

Stanje v tabeli: Spezia 13 točk, Anconitana 12, Napoli in Pro Patria 11, Padova 10, Brescia in Cremonese 9, Pisa, Modena in Alesandria 8, Savona 7, Fanfulla, Novara, Palermo in Udinese 6, Siena in Mater 5, Pescara 4.

VEDNO PROFESOR

Profesor sreča na ulici dijaka in ga vpraša, kje je Tobačna ulica. — Za tobačno tovarno, — odgovori dijak.

— Dobro sedi, — mu pravi profesor. z,mo--,Z .rRo,noodnkanrJMžlšsi! f s sb

55-letnica gledališkega požara

Spomini na nekdanje stanovsko, kasneje deželno gledališče ob Kongresnem trgu

Pa kateri igralci so bili v času gledališkega požara za nas dijake najimenitejši? Prvega moram imenovati Jos. Gecija (Kocelja). Igral je večino glavnih, zlasti starejših karakternih ulog sproščeno, rutinirano, saj si je kot rojen igralec že od leta 1869, torej takoj od prvih let slovenskih predstav, pridobil popolno odrsko prakso. Videl sem ga često in v raznih ulogah, a zapomnil sem si samo njegovega Črnota, skopuškega starca v Raupachovi takrat nad vse priljubljeni žaloigri »Mlinar in njegova hči«. Po poklicu je bil uradnik in je igral do l. 1889, torej dvajset let.

Borštnik Ignacij je bil tudi uradnik in sicer pri banki Slaviji. Nastopati je začel l. 1882; s svojo temperamentnostjo, izrazito govorico, živahno mimiko in uglajenostjo kretenj je precej stopil v prvo vrsto tovarišev. Takoj ga je opazila kritika, se je zanj navdušilo občinstvo, zlasti dijaštvo in pa — ženstvo, ki je prvo začutilo njegovo uprav demonično strastnost in neukrotno temperamentnost. Prvi pa se je zanj zavzel blagajnik Dramat. društva, dr. Jos. Stare, in ga pridobil, da se je odpovedal službi v banki ter odpotoval v šolo na Dunaj. Tam je ostal Borštnik na stroške društva leto dni in se vrnil v jeseni l. 1886. Ker je bil izredno inteligenten, iznajdljiv v domislekih, energičen in vidno beletaški nadarjen, ga je Dramatično društvo (pri neki krizi z zamerljivim in včasih nezanesljivim Gecljem) kar brž pozvalo, naj tudi režira. In Borštnik je v sezoni 1886 že režiral Mosenthalovo »Deboro«.

Igral je najrajši tragične, a z vidnim naslajanjem tudi komične, ljubimske in junaške, pa prav tako stare karakterne in celo prav izrazito šaržirane uloge. Videl sem ga prožno skakati iz pritličnih lož na oder, plesati in slišal tudi prepevati. Lotil se je vseh možnih nalog, najrajši najtežjih, in vidno sam sebe preizkušal v čim različnejših ulogah. Kajpada se je tako s svojim izrednim igralskim talentom in s svojo marljivostjo ter zmerom resno umetniško stremljivostjo naglo dvignil nad vsemi tovariši.

Danilo — Cerar Anton je bil že v mojih prvih dijaških letih ugleden in zelo priljubljen igralec ljubimcev in mladih junakov. Menda je začel v sezoni 1877 in dijački smo ga občudovali na ulici, kako je frfral lahkotnih korakov in zmerom eleganten od neštevilnih znancev k znankam obeh narodnosti, zgovoren in vesel; kar razumeti nismo mogli, da je mladi, zmerom živahni Danilo na odru očarljiv baron, objesten vitez, kapriciozen milijonarski sinko ali vročekriven kmetiški fantič, Anton Cerar pa v Šelenburgovi ul. trgovec in fabrikant obutal najvišje takratne finoče in lahkoče.

Ugleden igralec važnih ulog je bil tudi Šušteršič Julij (Sršen), ki je od l. 1869 nastopal neredno, a zlasti učinkovito v intrigantskih značajih. Njegov Wurm v »Kovarstvu in ljubezni« mi je nepozaben. Bil je uradnik.

Dalje so bili popularni Jeločnik Anton, izvrsten komik od l. 1869 in kot inteligent med kako krizo spretno delaven tudi kot režiser. Ravnikar Fran, eleganten igralec in operetni pevec, pa Fran Perdan, igralec ljudskih tipov, dražljiv komik in pevec; ženski prvakinji sta bili sestri Matilda in Gizela Nigrinova, obe prikupni in živahni igralki zlasti veselih ulog ter dobri pevki v operetah, pa od l. 1882 izredno nadarjena Zofija Turkova (Zvonarjeva), največ obetajoča začetnica.

Vsi drugi so nastopali le izjemoma, ali naglo izginjali ali pa bili še neznani začetniki.

A Anton Verovšek? Prav v l. 1887 je začel nastopati, a ne v gledališču, ampak kot Borštnikov gojenec šele v čitalnici.

Pogorelo stanovsko, pozneje deželno gledališče ob Kongresnem trgu je služilo 122 let, ako računamo od l. 1765, ko so deželni kranjski stanovi s pomočjo magistrata dali prezidati bivšo jahalnico za gledališče s 50 ložami in za okoli 850 gledalcev. Za mesto približno 8000 prebivalcev je bilo dovolj prostorno. V njem so igrale nemške igralske družbe in so italijanski impresariji često vzdrževali italijanske opere in tudi balete: vse pa so kajpak redili Slovenci.

Iz tiste dobe imamo Jerneja Kopitarja poročilo: »Ko se včasih nihče ni nadejal, da se bo pela slovenska pesmica med italijanskimi, je začel pevec ali pevka sredi spevoigre popevati domačo pesem, ki jo je zložil Zois, in v parterju in ložah je donel vesel hrup in plosk, da ni možno popisati.« Baje se je to dogajalo med leti 1770—1780. Veseli hrup in plosk so pač delali Slovenci.

Kdaj je bila v gledališču prva vsevečerna slovenska predstava, menda ne vemo; da so dne 28. decembra 1789 Slovenci igrali Linhartovo po Richterjevi »Feldmühle« prirejeno prvo slovensko veseloigro »Županovo Micko«, je znano. Toda v poročilu »Laibacher Zeitung« o tej predstavi čitamo, da »so naši prijatelji gledališča zopet (»abermal«!) stopili na oder« itd., iz česar moramo sklepati, da je bila 28. dec. 1789 pač prva uprizoritev »Županove Micke« (ali pa vendarle repriza?), ne pa prva slovenska predstava.

Po Zoisovi smrti se ni slovenska beseda več oglasila na odru starega gledališča do l. 1848 iz slovenskih ust, pač pa so nemški igralci vabili slovensko občinstvo s slovenskimi letaki na svoje benefice. N. pr. 28. marca 1822 je uprizoril nemški igralec J. B. Dittmayer s tovariši celó »Kranjsku kratkočasnost Golfani Starc v enimu Delu is Nemškiga prestavlenu od Kotzebua . . .«

L. 1846 pa so dali kranjski stanovi svoje, iz jahalnice prirejeno gledališče, ki je bilo po notranji opravi leseno, prezidati in temeljito prenoviti. Lože so pomnožili na 69 in jih prodajali v trajno last po 1000—1500 goldinarjev.

Jaz sem se vrnil v šiško hudo žalosten. »Gledališče je pogorelo! Kolika nesreča! Kdo ve, kdaj doživimo zopet predstavo?« sem pravil očetu.

Ustanovitev izpraševalne komisije za mojstrske izpite

Smatrajoč za potrebno, da se mojstrski izpiti za razne obrti prilagodijo predpisom o ustanovitvi in pristojnosti Pokrajinskega korporacijskega sveta je Visoki komisar po zaslišanju Pokrajinskega korporacijskega sveta in glede na člen 13. svoje naredbe o ustanovitvi Pokrajinskega korporacijskega sveta z dne 2. maja 1942-XX in glede na obrtni zakon z dne 5. novembra 1931. ter pravilnik o opravljanju mojstrskih izpitov z dne 31. marca 1932. izdal naslednjo naredbo, ki je objavljena v »Službenem listu« 21. t. m. in je stopila v veljavo z dnem objave ter nadomestuje odredbo bivšega bana dravske banovine z dne 8. junija 1932. in poznejših sprememb.

Pri pokrajinskem Korporacijskem svetu se ustanavlja s pristojnostjo za vse ozemlje pokrajine **izpraševalna komisija za mojstrske izpite** iz obrti, ki so navedene pod štev. 1. do 88. v § 23. zakona o obrtih. Komisija ima sedež pri Pokrajinskem korporacijskem svetu, po potrebi pa lahko zaseda tudi v drugih središčih pokrajine.

Izpraševalna komisija je redoma sestavljena iz treh članov. Za izpite iz stroke podkovačev (št. 7. § 23. zakona), izdelovalcev ortopedskih predmetov in bandažistov (53), mesarjev (65), prekajevalcev (66), izdelovalcev predmetov iz cementa in umetnega kamna (70), tlakarjev popločarjev (71), krovcev (72), štukaterjev in sadrarjev (74), izdelovalcev raznesil in predmetov za umetni ogenj (79 in 80) ter instalaterjev vodnih, kanalizacijskih in plinskih naprav (81) je komisija sestavljena iz štirih članov, katerih eden mora biti doktor ali imeti univerzitetno diplomo v stroki, ustrezajoči obrti, ki naj jo kandidat izvršuje.

Izpitna taksa znaša 250 lir za kandidate iz stroke podkovačev, izdelovalcev raznesil in njih sestavin kakor tudi instalaterjev vodnih, kanalizacijskih in plinskih naprav, po 200 lir pa za druge obrti. Poleg tega morajo plačati kandidati po 30 lir kot povračilo stvarnih stroškov. Predsedniku in članom izpraševalne komisije gre honorar, ki ga določi Visoki komisar na predlog Pokrajinskega korporacijskega sveta.

Najvišje dopustne cene na ljubljanskem živilskem trgu

veljavne od davi do objave novega cenika

Ljubljana, 23. novembra

Po dogovoru z zastopniki konsumentov, pridelovalcev in prodajalcev je mestni tržni urad Visokemu komisariatu spet predložil najvišje cene za tržno blago v Ljubljani ter jih je ta odobril.

Z odlokom VIII/2, št. 4192/26 Visokega komisariata za Ljubljansko pokrajino veljajo za Ljubljano določene najvišje cene *od ponedeljka 23. novembra 1942-XXI zjutraj dalje do objave novega cenika.*

Najvišje cene, ki je po njih dovoljeno v Ljubljani prodajati v ceniku navedeno blago in ga plačevati, so naslednje:

zeljnate glave pod 10 kg 1.50 lire, zeljnate glave nad 10 kg 1 L, rdeče zelje 2 L, kislo zelje 4 L, ohrovt 2 L, repa na drobno 1 L, repa na debelo 0.75 L, kisla repa 2.50;

endivija I. vrste 4 L, endivija II. vrste 3 L, motovilec 8 L, radič 4 L, mehka špinača 4 L, trda špinača 3 L, karfijola brez listov 5 L;

rdeča pesa 3 L, rdeči korenček brez zelenja 3 L, rumeno korenje 1.20 L, peteršili 4 L, zelena 4 L, šopek zelenjave za juho 0.25 L, rumena kolerabа 1.50 L, kolerabice 3 L, črna redkev 1.50 L;

čebula 2 L, šalota 4 L, česen 8 L, označeni hren 4 L;

jabolka I. vrste, namizna, izbrana 4.25 L, jabolka II. vrste 3.60 L, jabolka III. vrste 3 L, hruške I. vrste 4.45 L, hruške II. vrste 3.85 L, kilogram suhega lipovega cvetja 18 L, žlahtne gobe 12 L, sivke za vlaganje 10 L, vse druge užitne gobe 6 L, kostanj 4 L, jajca 2 L kos.

Kjer ni posebej naveden liter veljajo cene za kilogram. Vse te cene veljajo samo za blago, pridelano v Ljubljanski pokrajini, ker je za blago, uvoženo iz drugih pokrajin, v veljavi cenik za zeleniavo in sadje št. 22 na rumenem papirju. Po teh cenah mora biti naprodaj vse blago zdravo, otrebljeno in v takem stanju, kakor je opisano v ceniku. Vsa povrtnina mora biti označena, oprana in sveža, vendar pa ne več mokra.

Te najvišje dopustne cene in tudi vse nižje cene morajo biti vidno označene pri vsem v ceniku navedenem blagu ne samo na Vodnikovem in Pogačarjevem trgu, temveč tudi na živilskih trgih v Mostah, na Viču, na Sv. Jakoba trgu in v Šiški ter sploh pri vseh prodajalkah in prodajalcih po vsej mestni občini ljubljanski.

DNEVNE VESTI

— **Na polju slave** sta padla pešec Mario Mauzi, rojen 1919, in črna srajca Santo Torsa, rojen 1907. Prvi je žrtvoval svoje mlado življenje na balkanskem, drugi pa na ruskem bojišču. Torsa se je boril na španskem in grškem bojišču. Oba sta rodom iz milanskega okoliša.

— **Vojni ranjenci v papeževi avdijenci.** V splošni avdijenci, ki ji je prisostvovalo okoli 3000 oseb, je sprejel papež Pij XII. tudi večjo skupino vojnih ranjencev, ki se zdravijo v rimskih vojnih bolnišnicah, ter vojakov in častnikov. Med sprejetimi je bilo tudi okoli 600 parov mladoporočencev. Ob sklepu je papež zasedel prestol v blagoslovitveni dvorani ter je spregovoril o vzorih krščanske družine.

— **Iz »Službenega lista«.** »Službeni list za Ljubljansko pokrajino« kos 93. z dne 21. novembra 1942-XXI. objavlja naredbe Visokega komisarja: ustanovitev izpraševalne komisije za mojstrske izpite; določitev najvišjih cen za sir, odločbe Visokega komisarja: Izmena vodje Nadzorstvenega urada za zaščito štednje in dajanje posojil; izmena člana Posvetovalne komisije za dokončno odločitev glede valutnih prekrškov in ustanovitev ribarskega okraja Borovniščica.

— **Japonska podmorska galerija otvorjena.** Nad 60.000 oseb se je udeležilo slovesne otvoritve podmorske galerije med mestoma Shimonoseki in Moji. Navzočni so bili kot predstavniki japonske vlade ministri poljedelstva, železnic in javnih del. Prva podmorska galerija je sijajen umotvor japonske tehnike.

— **Italijansko-danska kulturna manifestacija.** V Kodanju so snemali italijanski film »Z radijsko železnico po pokrajini sonca in cvetlic«. Organizacija tega filma je bila v rokah gospe Bodil Borge Ciccarela. Sodelovali so tudi zastopniki dnevnika »Berlinske Tidende«. Film o snemalni v navzočnosti predstavnikov italijanskega poslaništva v Kodanju. Udeležili so se snimanja vsi člani kodanjske italijanske kolonije ter številno kodanjsko občinstvo.

— **Nadškof iz Lucce je birmal vojnega ranjenca.** V vojaški bolnišnici v Arlianu je nadškof iz Lucce mons. Torrini birmal vrlega pesca Cataldo Caneja iz Palerma, ki se zdravi v omenjeni bolnišnici kot vojni ranjenec. Birmovanju je prisostvovalo bolnišniško osebje z bolnišničnim ravnateljem na čelu, razen tega ves častniški zbor iz Lucce. Birmancu je bil boter eden od častnikov.

— **Ponesrečenci.** 35 letni Franc Covac iz Bretto di Plezzo je padel po stopnicah in si polomil levi komolec. 18 letni Valentin Viuci je delal na zidarskem odru. Spotaknil se je ob robu, izgubil ravnotežje in omahnil v globino. Zlomil si je levico. Levo podlahtnico si je zlomil pri razkadanju debel in hlodov gozdarski delavec Umbert Poliancic iz Tribuse Superiore. Z voza je padel 57 letni Josip Mugerli iz Ranzana 45 in si poškodoval levo ključnico. Levo stegnenico si je poškodoval pri padcu petletni Silvan Cei. 67 letna gospodinja Antonija Černe iz Garagra 47 je padla čez domače stopnišče in si zlomila levo podlahtnico. Po levem kolenu se je potolkel pri poljskem delu 35 letni Kristjan Inamo iz S. Croce di Ajdussina. 32 letni Josip Cancar iz Rute di Tolmino si je pri nesrečnem padcu zlomil desno nogo. 14 letni Josip Debegnak iz Cosane v Coglju je peljal voz, v katerega sta bila vprežena vola, proti domu. Vola sta se spotoma splašila in zdivjala po cesti. Pohodila sta nesrečnega dečka, ki je obležal z zlomljeno desno nogo. Vsi ponesrečenci so bili prepeljani v goriziško bolnišnico Brigata Pavia.

— **Po budimpeštanskih lokalih polovljeni Židje.** Madžarska oblast je odredila zajetje vseh onih oseb, ko so se zbirale po kavarnah in restavracijah z namenom, da širijo sovražno propagando. Med zajetimi so bili po večini Židje.

= **Ustanovitev ribarskega okraja Borovniščica.** Smatrajoč za umestno, da se v prid ribarstva izloči del potoka Borovniščice iz ribarskega okraja Jezero-Podpeč in se osnuje z njim nov ribarski okraj, je Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino odločil, da se potok Borovniščica s svojimi pritoki od izvira pa do levega brega izliva vode »Višev kov jarek« izloči iz ribarskega okraja štev. 31 Jezero-Podpeč in se proglasi za nov ribarski okraj štev. 31 a Borovniščica.

= **Nov vodja nadzorstvenega urada za zaščito štednje in dajanje posojil.** Visoki komisar za Ljubljansko pokrajino je glede na svojo naredbo o ureditvi kreditnega poslovanja v Ljubljanski pokrajini z dne 20. decembra 1941-XX izdal odločbo, da se za vodjo nadzorstvenega urada za zaščito štednje in dajanje posojil iz čl. 3 omenjene naredbe namesto Angela Nicole Donninija in njegovega namestnika rag. Arturja Raitana imenuje rag. Marij Menegatti iz zavoda Banca d'Italija. — Z drugo naredbo Visokega komisarja je rag. Mari Menegatti imenovan tudi za člana posvetovalne komisije za dokončno odločitev glede valutnih prekrškov po čl. 1 naredbe z dne 18. avgusta 1942-XX, in sicer namesto rag. Arturja Raitana.

— **Gospodarske zadeve Daljnega vzhoda.** Dne 26. t. m. bo v Tokiu otvorjena četrta gospodarska konferenca držav in pokrajin Vzhodne Azije. Konferenca bo trajala več dni. Prisostvovali ji bodo zastopniki Japonske, Mandžukua, Kitajske in drugih prizadetih področij. Razpravljali bodo o gospodarskih problemih Vzhodne Azije.

— **Italijanski tečaji na barcelonskem vseučilišču.** Te dni so se pričeli na barcelonski univerzi tečaji italijanščine. Namenjeni so dijakom, slušateljem medicinske fakultete. Organizirala jih je Falanga zunanje službe ob sodelovanju Italijanskih kulturnih zavodov. Poleg italijanskih so bili ustanovljeni tudi tečaji za pouk nemščine.

— **Ciganka zaradi dvojne poroke obsojena.** Dne 22. avgusta 1938 se je poročila ciganka Lavra Luchesi pod napačnim imenom z nekim Benvenutom Frugonijem. Toda kmalu se je izkazalo, da je bila to njena druga poroka in da je bila prvič poročena z nekim Karlom Madu. Zaradi tega je bila Lavra Luchesi obsojena te dni pred pristojnim sodiščem v Milanu na tri leta in devet mesecev ječe. Soobtoženi Frugoni je bil zaradi nezadostnih dokazov oproščen.

— **Zanimiva zgodovinska odkritja v Andih.** Direktor argentinskega prirodoslovnega znanstvenega muzeja dr. Edvard Casanova se je vzpel skupno s številnimi člani znanstvene ekspedicije v pokrajini Jujuy do višine 5100 metrov. Na neki planoti je odkril starinsko pokopališče ter druge zgodovinsko pomembne predmete. Razen tega je bilo najdenih več mumij, segajo v dobo 600 let nazaj.

— **Privid mrtvega očeta mu je prinesel loterijsko srečo.** Iz Florence poročajo: Mladenič je bil zaposlen pri delih ob Arnu, pa se je zvečer zleknil k počitku. V sanjah se mu je zazdelo, ko da je v prividu zagledal pokojnega očeta, ki mu je napisal štiri številke: 5, 18, 13, 47. Čim se je prebudil, si je mladenič zabeležil številke, nakar se je takoj podal v bližnjo loterijsko poslovalnico, kamor je šel stavit na omenjene številke. Cagliarijska loterija mu je bila naklonjena. Zadel je in prejel čedno vsoto 42.000 lir.

— **Strop se je podrl in poškodoval številne pogrebce.** V mestu Viseu na Portugalskem je bilo zbranih okoli 150 pogrebcev ob rakvi mrliča, ki je postal žrtev smrtne nesreče. Nenadoma pa se je podrl strop, pogrebci so strmoglavili z rakvijo vred v spodaj ležeči hlev. Nekateri so obležali pod ruševinami s hudimi poškodbami. Krave so preplašene zaradi nenavadnega dogodka, zdivjale na prosto.

— **Žid aretiran v Firenzi.** 65 letni Leon Bemporud iz Florence je v kavarni Gilli delal propagando v smislu tujih radijskih oddaj. Zaradi tega so ga aretirali. Bemporud je židovskega pokolenja in po poklicu trgovec.

— **Levinja napadla krotilca in ga ranila.** Iz Foligna poročajo: V cirkusu Zavatta je nenavaden dogodek za nekaj časa prekinil zanimivo predstavo; 29 letni krotilec zveri Ulberto Mattera je pravkar razvrstil šest levov k točki »Puščavske sanje« in se zleknil preko enega izmed levov, ko je levinja nenadoma zbesnela in bliskovito navalila na krotilca Mattero. S svojimi šapami ga je ranila na več mestih desne noge. Krotilec pa ni izgubil prisotnosti duha, ampak se je učinkovito ubranil pred pobesnelo levinjo. Posrečilo se mu je, da jo je nagnal iz zamreženega prostora v kletko. Zanimivo je, da so ostali levi pri tem dogodku povsem mirni, vendar je krotilec tudi nje spravil zatem v kletke. Občinstvo je krotilcu toplo vzklikalo, potem ko se mu je posrečilo ugnati podivjano levinjo.

— **Razglednica je romala 15 let iz Aquileje v Ronchi.** Po nenavadnem naključju je prispela te dni v Ronchi razglednica, ki je bila naslovljena na tamkajšnjega nadduhovnika Ivana Falzarija. Razglednico mu je pisal aquilejski nadduhovnik Mesrob Iustulin dne 10. avgusta 1927. Tako je romala razglednica po čudnem naključju polnih 15 let, da je prispela iz Aquileje v bližnje Ronchi dei Legionari.

— **Rahle potresne sunke** so zabeležile potresomerne naprave geofizičnega zavoda v Modeni. Smer potresnih sunkov je bila jugozapad-severovzhod.

— **Nesreče.** V zadnjih dneh, od petka do danes, so bili sprejeti v ljubljansko bolnico naslednji ponesrečenci. Alojz Zajc, 30-letni sin posestnika iz Višnje gore, si je pri delu poškodoval desno roko. — Marijan Škrjanec, 24-letni avtoizvoščček iz Ljubljane, si je pri padcu zlomil levo nogo. — Ljudmili Kavčnikovi, 22letni delavki, je pada železna plošča na levico in jo občutno ranila. — Alojziji Ambroževi, 6-letni učenki iz Stične, je neki otrok vrgel poleno v desno oko. — Miroslav Meden, 9letni sin ključavničarja iz Ljubljane, je tekel za nekim vozom, se obesil nanj, potem pa vtaknil levo nogo med kolo, ki mu jo je zlomilo. — Marija Dermastja, 13-etna dijakinja iz Ljubljane, se je pri padcu potolkla na glavi.

IZ LJUBLJANE

Plin ob letalskem napadu

V primeru letalskega napada bo mestna plinarna takoj po sirenskem ali drugačnem signalu **zaprla dovod plina** v mesto, tako, da v omrežju in v hišnih vodih ne bo plinskega pritiska. Zato bodo pri strankah ugasnili vsi gorilci in tudi prižigalni plamenčki. Ko bo pa dan znak, da je nevarnost za napad minila, bo dotok plina zopet normalen. Zato, da ne bi uhajal plin iz odprtih gorilcev, ki so bili ob začetku napada v rabi, opozarjamo, naj bo prva skrb gospodinje, da ob letalskem napadu v stanovanju **zapre vse plinske pipe in pipice,** a če tega ni mogoče takoj storiti, naj to stori vsaj takoj po vrnitvi v stanovanje. Če je v stanovanju vonj po plinu, je treba najprej **odpreti vsa okna,** šele tedaj pa smemo odpreti tudi električno luč, ko ne diši več po plinu, da ne bo iskra v stikalu povzročila eksplozije. Opozarjamo, da je treba **tako postopati tudi pri vajah** za zaščito pred letalskimi napadi, ker bo tudi ob takih vajah plin na dano znamenje zaprt.

*

—lj **Lepa nedelja.** Večina letošnjih nedelj je bila lepa. Med lepe nedelje moramo prištevati tudi včerajšnjo. Meščani včeraj niso imeli posebnega sporeda za praznovanje; prejšnjo nedeljo so praznovali Martina, zato so pa morali biti tem bolj skromni včeraj. Lepo vreme jih je pa popoldne vendar izvabilo na prosto in ko so že bili na sprehodu, se niso mogli zadržati, da bi ne obiskali svojih stalnih nedeljskih postajališč, predvsem v predmestjih. Mnogi so pa seveda raje obiskali gledališče in nekateri so se tudi pomudili na slikarski razstavi.

—lj **Mrzlo kakor se spodobi v drugi polovici novembra.** November je pri nas navadno že precej hladen in le redko ni snega. Letos je pa doslej skoraj pretoplo, čeprav se, seveda, nad tem nismo pritoževali. Le nekajkrat je bila slana, a močnejša je bila šele davi. Doslej je bilo podnevi vedno še precej toplo. Tudi v soboto, ko je maksimalna temperatura sredi mesta znašala 5,5°. Včeraj je bilo zjutraj precej hladno; včerajšnja minimalna temperatura je znašala —1°, vendar se je pozneje še prijetno ogrelo, ko je popoldne kakor za slovo letos posijalo solnce; maksimana temperatura je bija celo višja kakor v soboto, znašala je 6°. Pretekla noč je bila zelo lepa, nad kakršnimi so se včasih navduševali pesniki; bila je jasno in luna je svetila tako, da se je zdelo, da zemljo pokriva sneg: nad vsem je bila razlita mečna svetloba. Jasno je ostalo vso noč, zato se je zemlja ohladila in davi je bilo mrzlo kakor ob pravem zimskem jutru. Najnižja temperatura je znašaa sredi mesta —5,8°, zunaj mesta je pa bilo še precej hladneje.

—lj **Občni zbor Novinarske nabavljalne zadruge.** Včeraj dopoldne je bil sklican občni zbor Novinarske nabavljalne zadruge, ki pa ni bil sklepčen. Zato ga sklicuje Zadruga ponovno in sicer v nedeljo 29. t. m. po občnem zboru Novinarskega društva v prostorih Novinarskega doma.

—lj **Za nocojšnji simfonični koncert,** ki se bo začel točno ob 18. uri, je še nekaj sedežev na razpolago v knjigarni Glasbene Matice. Vse posetnike koncerta prosimo, da zasedejo svoja mesta v dvorani malo pred 18. uro, da bo mogoč točen začetek. Med izvajanjem ne bo smel nihče v dvorano. To izrecno povdarjamo. Simfonija pa traja 50 minut. Pavze ne bo, zato prosimo, da ne gre po simfoniji nihče iz dvorane; le tako bo mogoč konec koncerta ob 19.15.

—lj **Čistilno kopališče v Zavodu za socialno zavarovanje** na Miklošičevi cesti 20 bo z 20. novembrom 1942 zopet odprto. Kopališče bo zaenkrat odprto tri dni v tednu, to je ob petkih in sobotah ves dan od 8. do 18.30 ure, ob nedeljah pa le dopoldne od 8. do 11. ure. Parna kopel bo odprta samo za moške ob sobotah ves dan.

Iz Hrvatske

— **Proslava 700 letnice Zagreba.** V zvezi s proslavo 700 letnice proglasitve Zagreba za svobodno in kraljevsko mesto, je prosvetni minister dr. Mile Starčević s posebno okrožnico odredil, da morajo prirediti vse srednje šole proslavo tega zgodovinskega jubileja. Proslave so bile prerejene 16. t. m. Kjer pa ni bilo mogoče prirediti proslave tega dne, je bilo prepuščeno ravnateljem, da jo prirede pozneje.

— **Finski roman v hrvaščini.** V zdaji založbe I. Velzeka »Svetovni pisatelji« je izšel te dni roman najznamenitejšega predstavnika finske književnosti Aleksisa Kivia »Sedem bratov« v prevodu Ljerke Premožič, ki je napisala tudi uvod in kratek avtorjev življenjepis. Ta roman je v inozemstvu eno najbolj znanih finskih književnih del.

— **Gostovanje prvega tenorja sofijske opere.** V torek 17. in soboto 21. t. m. je gostoval v Zagrebu prvi tenor bolgarske narodne opere Ljube Minčev. Na svojih dosedanjih nastopih doma in v inozemstvu je dosegel velike uspehe, in postal je ljubimec občinstva v Sofiji. Minčev je študiral petje v Italiji in Nemčiji. V Zagrebu je nastopil v vlogi grofa Ricarda v Verdijevi operi »Ples v maskah«.

— **Predavanje o kulturnih silah bolgarskega naroda.** V ožjem krogu povabljenih gostov in predstavnikov hrvatske kulturne javnosti je predaval te dni v Zagrebu znani bolgarski književnik Smilijan Čilingirov, predsednik Društva bolgarskih književnikov o kulturnih silah bolgarskega naroda. Pred predavanjem je gosta toplo pozdravil predsednik Hrvatske Matice prof. Filip Lukas, ki je izjavil, da bo najboljši roman Čilingirova preveden v hrvaščino. Zanimivemu predavanju sta prisostvovala tudi soproga bolgarskega poslanika ga. Mečkarova in predsednik hrvatskega Bolgarskega društva prof. Ivo Oršanič.

— **Prehrana prebivalstva v pasivnih krajih.** V ministrstvu narodnega gospodarstva v Zagrebu je bil nedavno sestanek pristojnih državnih oblasti, na katerem se je obravnavalo vprašanje prehrane prebivalstva pasivnih krajev. Glavni ravnatelj za prehrano dr. Stefan Kraft je o otvoritvenem govoru naglašal veliko skrb države in pristojnega ministrstva narodnega gospodarstva za prebivalstvo pasivnih krajev, zlasti onih, ki so bili najbolj prizadeti. Ker je položaj glede prehrane zelo težak, je potrebna nujna pomoč. Glavno ravnateljstvo že pošilja in bo še pošiljalo v pasivne kraje najpotrebnejšo hrano. V Severno Primorje so poslali že znatne količine hrane in tudi semenskega žita.

Iz pokrajine Gorizie

— **Umrli so** v zadnjem času v Goriziji 73letni posestnik Anton Koglot; 87-letna gospodinja Doroteja Belle-Paulin; 84letni železniški upokojenec Anton Nanut; 57letni delavec Anton Sekli; 66letni posestnik Peter Lesiza; 82letna gospodinja Terezija Clemente-Furlan; 59letna gospodinja Amalija Simsig; 66letna gospodinja Alojzija Lazar-Palli; 69letni rudar Filip Svetico; 53letni mesar Alojz Spangher ter 61letni zasebnik Franc Gruden.

— **Poročili so se** v Goriziji mehanik Karol Spesot in frizerka Ada Viktorija; delavec Herminij Cocetta in gospodinja Marija Kristina Tomut; zavarovalniški inšpektor Venceslav Zizmond in uradnica Djalma Di Santolo; zasebnik Ivan Rivetta ter gospodinja Alma Brumat; krojač Ivan Makarovic in gospodinja Marija Makuc, železničar Emil Moretti in gospodinja Ida Agni; pek Franc Stopar in zasebnica Štefanija Makuc.

— **Ljudsko gibanje v goriziji pokrajini.** V oktobru je bilo v goriziji pokrajini 290 rojstev in 244 smrtnih primerov. V samem mestu je bilo 77 rojstev in 83 smrtnih primerov, v ostali pokrajini 213 rojstev in 161 smrtnih primerov. V letošnjem septembru je bilo v goriziji pokrajini 312 rojstev in 222 smrtnih primerov. Rojstev je bilo v mestu 80, v ostalem delu pokraine pa 232. Smrtnih primerov je bilo v mestu 86, v ostali pokrajini pa 136.

— **Nadškof v Rimu.** Goriziji nadškof mons. K. Margotti se je odpeljal v Rim, kjer je bil sprejet v avdijenco papeža Pija XII.

Otvoritev šolske kuhinje GILL-a v Ljubljani

Ekscelenca Visoki komisar Emilio Grazioli na obisku v šolski kuhinji GILL-a

Prijavite pridelek!

Pridelovalci fižola, ovsa, koruze in tudi krompirja, ki še vedno niso oddali prijav pridelka, opozarja mestni gospodarski urad, naj takoj, zanesljivo in nepreklicno pa vsaj **do srede 25. t. m.** zadoste strogi uredbi, da se izognejo kazni. Prijave dobe med uradnimi urami v Beethovnovi ulici 7/II, soba št. 35. Znova opominjamo, da je prijavo pridelka dolžan oddati vsak pridelovalec navedenih kultur, posebno pa tisti, ki so naznanili posevek, čeprav niso nič pridelali. To pa zato, ker taki prosijo za živilske nakaznice ter imajo zato nepotrebna pota, nevšečnosti in stroške, ker niso zadostili tej uredbi. Ko bo torej mestni preskrbovalni urad delil fižol, ga bodo dobili tudi tisti, ki so svoj pridelek porabili v stročju in to tudi naznanili. Hkrati mestni gospodarski urad opozarja pridelovalce, naj oddajo prijave pridelka tudi zato, ker se po prijavi posevka za prisilni odkup lahko odmeri znatna množina, če ni prijavljen pridelek. Na hrbtni strani prijave naj pa pridelovalci napišejo morebitna pojasnila glede lege obdelovanega zemljišča (senčna ali sončna lega), kaljivost semena (slaba ali dobra kaljivost), tavine itd. Seveda pa morajo biti ta pojasnila resnična, ker so za neresnične prijave določene občutne kazni.

REKORDNA STAROST

V neki vasi sedi pred hišo sivolas starec. Mimo pride mladenič in ga vpraša, koliko je star.

— Devetindevetdeset let, — odgovori starec.

— Vi ste gotovo najstarejši prebivalec te vasi.

— Kaj še! Moj oče je še starejši.

— Ali bi ga mogel videti?

— Ne.

— Zakaj ne?

— Malo prej se je odpeljal s kolesom na obisk k mojemu dedu.

KRATKO IN JEDRNATO

Učitelj je dal učencem nalogo, naj opišejo, kaj mislijo, ko se vzpenjajo na izletu na visoko goro.

— Jaz mislim najbolj na to, kdaj bo konec te muke, — je napisal Jurček kratko in jedrnato.

LJUBLJANSKI KINEMATOGRAFI

Predstave ob delavnikih v kinu Matici in Unionu: ob ½16. in ½18. uri; v Slogi neprekinjeno od 14. ure dalje. Ob nedeljah in praznikih v vseh treh kinematografih ob 10.30, ½14., ½16. in ½18. uri!

KINO UNION TELEF. 22-21

Uresničil se je sen mlade najdenke Elizabete...

Sanjava princesa

Antonio Centa, Irasella Dillian

KINO MATICA TELEF. 22-41

Delo najvišje kvalitete!

Dve siroti

Pariško podzemlje 18. stoletja!

Alida Valli, Maria Denis, Roberto Villa

KINO SLOGA TELEF. 27-30

Dramatična tajnost življenja prikazana v filmu

Usodni spor

V glavni vlogi: Hilde Krahl, Ewald Balser

Mali oglasi

GOSPODJE POZOR! Klobučarna »PAJK« vam strokovnjaško očisti, preoblikuje in prebarva klobuke vseh vrst po nizkih cenah. Lastna delavnica. — Se priporoča — Rudolf Pajk, Sv. Petra cesta 38.

PREMOG DRVA
I. Pogačnik
LJUBLJANA
Bohoričeva ulica 5
Telefon 20-59

Tajnika

csebnega, veščega upravnih poslov in italijanščine, po možnosti s prakso v upravni službi — se sprejme. — Ponudbe je poslati na oglasni oddelek »Slovenskega Naroda« pod označko »Perfekten«.

BANCO DI ROMA

BANCA DI INTERESSE NAZIONALE - BANKA DRŽAVNE KORISTI
ANNO DI FONDAZIONE 1880 LETO USTANOVITVE

FILIALE DI PODRUŽNICA V **LUBIANA**

Marijin trg 5, telef. 4316-4317

TUTTE LE OPERAZIONI DI BANCA - VSI BANČNI POSLI

Ko so pometali le dvakrat na leto...

V starih časih so se po ljubljanskih ulicah sprehajali prašiči — Ulice so pometali le dvakrat na leto

Ljubljana, 21. novembra

Tudi tisti, ki niso prijatelji Ljubljane, morajo priznati, da je naše mesto snažno ter čisto. Vselej, ko so nas obiskali tujci, niso nikdar pozabili pohvalno omeniti, da je Ljubljana čisto mesto. To so omenjali navadno v isti sapi, ko so hvalili baročno Ljubljano. Po tem bi človek sklepal, da je snaga že tradicija našega mesta ter da so že zdavnaj tako skrbno pometali ulice. Najbrž ne boste verjeli, da so včasih pometali le nekajkrat na leto ulice.

Brez tlaka, kanalizacije in pometačev

Dovolj bi bilo že, če bi povedali: mesto je bilo v starih časih brez hodnikov, brez dobre kanalizacije in rižče ni redno pometal cest. Posamezni hišni lastniki so menda skrbeli za snago pred svojo hišo. Toda pometali so izpred svojega praga pred sosedno hišo. Če tudi sosed ni pometal, so se pred njegovo hišo kupičile smeti in menda silile celo v hišo. Toda smeti niso bile najhujša nadloga. Ljubljana je bila tedaj blatna, saj ni bilo tudi hodnikov. Nekatere ulice so bile zelo prometne, saj se je tržno življenje razvijalo skoraj po vsem mestu tudi na cestah, n. pr. na Mestnem in Starem trgu, v Špitalski ulici in celo na mostovih. Tam so tudi gonili živino, tako da se je med blato mešal gnoj. Čut za snago med meščani menda ni bil posebno razvita, zato je tudi marsikaj padlo na cesto, kar zdaj puščamo na smetiščih. Ne pretiravamo, če pravimo, da so bile mestne ceste eno samo veliko smetišče, da ne rečemo še kaj hujšega. Kanalizacija tudi ni bila popolna, zato je voda zastajala na cestah in najbrž so nesnago zlivali na ulico. Dandanes se ne moremo prav zamisliti v tiste čase, ko mesto ni imelo pometačev. Marsikdo ne pomisli, kako pomembno, v pravem pomenu besede zdravstveno delo opravlja mestni pometač.

Pometanje nečastno delo

Pometanje je veljalo v starih časih za nečastno delo; morda tudi drugje ne le v Ljubljani, kjer se jim je zdela posebno huda kazen, če so koga obsodili — zlasti ženske — da so morali vihteti metle na cesti. Če čiščenje pri nas nima tradicije, pa je veljalo še v novejšem času pometanje cest kot poniževalno delo. Pomislite samo, v kakšni zvezi so meščani rabili besedo »cestni pometač«! Roditelji strašijo otroke, ki jim ne diši učenje, da ne bodo za drugo rabo kakor za pometanje cest. Kot odpor proti temu meščanskemu predsodku, da je pometanje poniževalno ter da je poklic cestnega pometača najnižji, se je bila menda razvila tista posebna samozavest ljubljanskih pometačev prejšnje čase. Ali se še spominjate, da so ljubljanski pometači starejšega rodu nosili trde klobuke, »melone«? Tedaj še niso bile uvedene obvezne čepice, ki jih morajo zdaj nositi vsi delavci mestnega cestnega nadzorstva. Vendar ste lahko mestnega pometača prepoznali že od daleč, kajti imel je svoj kroj. Pokrit je bil vedno s »cilindrom«, tudi ko je deževalo. Tedaj je pa trdi klobuk kot neodložljiv znak svojega dostojanstva, pokril s starim pokrivalom. Ni bilo nič čudnega, če je pometač nosil na glavi celo po tri klobuke. Ob dežju so bili pometači ogrnjani v »pelerine«. Pometač je imel službo vedno, ne glede na vreme; le če je zapadel sneg, pometačem ni bilo treba vihteti metel. Tedaj so morali tudi oni prijeti za lopate ter pomagati kidati sneg. Ljubljančani so pometače imenovali zafrkljivo pisarje, češ da pišejo z metlami po cestnem tlaku. Vedno so imeli posebne metle na dolgih držajih, tako da so dosegli z enim samim zamahom vso širino ulice. Vihteli so metle v loku kakor kosec koso, v enakomernem ritmu, skoraj slovesno. Prahu se niso nikdar bali, vendar so pa tudi znali vihteti metle tako, da se ni prašilo čez potrebo. Včasih smo sicer zabavljali, da dvigajo prah ter da ne moreš imeti odprtega okna ob cesti. Toda tedaj je bilo zabavljanje narodna bolezen. Tedaj so hodili pometači na delo, ko smo še vsi spali — seveda, razen tistih ponočnjakov, ki so odhajali spat šele ob zori. Ulice so bile zjutraj, ko smo vstajali, že čiste, da se te je polastilo praznično razpoloženje.

Promenada pujskov...

V starih časih, ko pa Ljubljana še ni imela pometačev, so bile naše ulice prava promenada pujskov, vsaj na pogled. Ceste so bile kotanjaste in razrite, kakor da so jih razrili prašiči. Dovolj je pa bilo tudi gnoja na njih. Toda tedaj so se v resnici tudi sprehajali prašiči po ulicah. Reja živali ima v Ljubljani tradicijo. Kakšne idilične razmere so vladale v starih časih v Ljubljani, naj pokaže naslednji primer. L. 1635 je magistrat poslal opomin razen številnim uradnikom tudi nekemu doktorju zdravilstva, češ, naj odstrani nesnago, smeti in izlivke izpred svoje hiše. Zagrozili so mu, da se bodo sicer morali pritožiti pri nadrejeni oblasti. Nemarnim prebivalcem so pa tudi grozili, da jim bo stopil mestni sodnik na prste, če se ne bodo poboljšali. Iz drugih listin pa zvemo, da je bil l. 1784 izdan odlok, ki so z njim zapretili meščanom, da bodo sodne sluge prijele in zaprle po predpisih okrožnega urada slehernega prašiča, ki bi neovirano tekal po ulicah. Rečeno je bilo, da prašiča ne bo več dobil. Ne vemo, koliko je zalegla ta grožnja, a je težko reči, če so se meščani odpovedali reji. Neovirano so pa prašiči gospodarili na cesti na Spodnjih Poljanah. Tam je bil namreč v starih časih trg za prodajo svinj. Hišni lastniki v soseščini s tem niso bili posebno zadovoljni, kajti prašiči so prerili cesto, da je bila silno kotanjasta, »poskrbeli« so pa tudi za primerno dekoracijo. Lastniki so se pritožili na okrožni urad. Ta urad kot nadrejena oblast se je obrnil na magistrat po pojasnilo. Z magistrata so odgovorili približno tako: »Sliši se nekaj, da so razrite ceste, in o škodi v vasi Poljane, kjer so si pritožniki dovolili nenavadno zahtevo, da jim moramo očistiti cesto ter odstraniti gnoj izpred vrat. Na srečo je pa večina sosednih gospodarjev sprevidela nesmiselnost te zahteve in je odklonila podpis pritožbe. Sleherni pač lahko sprevidi, da nismo krivi, če je nastalo kaj škode in če je razrita cesta.« Dobro so znali tedaj sukati pero na magistratu!

Kako je bilo urejeno pometanje

Ne smemo reči, da pometanje ljubljanskih ulic v starih časih sploh ni bilo urejeno. V starih časih so pometali ljubljanske ulice vsaj dvakrat na leto. Pa naj še kdo trdi, da jim snaga ni bila pri srcu! Tedaj so to nalogo prepuščali zadrugi (»cehu«) sodarjev in menda še kateri drugi zadrugi. Toda zadruga sodarjev je prenehala in l. 1791 so bili na magistratu v zadregi, kako urediti v prihodnje čiščenje mesta. Prejšnje čase so pometali, kakor kaže, le pred velikim petkom in pred telovim, zaradi procesij. Ulice bi bile sicer tako posvinjane, da bi procesije na njih ne bile mogoče. V starih časih so bili vozniki, ki so imeli tudi svojo zadrugo' dolžni skrbeti za odvažanje smeti. Zadruga voznikov je l. 1791 še obstojala. Na magistratu so razmišljali, da bi zaposlili pri čiščenju ulic jetnike in voznike. Toda tedaj je mesto imelo le dva jetnika, vozniki so pa že opravili svojih 10 voženj vsak, kakor so bili dolžni brezplačno, zato s to zamislijo ni bilo nič. Magistrat je zaradi tega zaslišal starega sodnega slugo, da bi zvedeli, kako je bilo čiščenje ulic urejeno v starih časih. Sluga je izjavil: Do l. 1780 so morali vozniki lesa pometati ter čistiti določene prostore. Vozniki so imeli stalno določena stojišča in v okolici teh stojišč so smeli voziti le oni. Okolico svojih stojišč so pa morali tudi pometati, odnosno od tam odvažati smeti. Tako so vozniki, ki so imeli stojišče pri Sv. Jakobu, skrbeli za snago od pisanih (karlovških) vrat do tranče. Na Mestnem trgu so pometali sodarji do l. 1870, ko je bila razpuščena njihova zadruga. Od tranče čez čevljarski most do Novega trga v Židovski ulici so morali vihteti metle stolonoše (»ročni kočijaži«). Vozniki lesa, ki so imeli stojišča na Bregu, so pometali Novi trg, Križevniško ulico, trg pred križevniško cerkvijo in Gosposko ulico. Del Mestnega trga in ulico Pred škofijo so pometali sodne sluge in beraški strahovi, Špitalsko ulico do sedanjega Marijinega trga so pometali vozniki, ki so imeli stojišče pri Špitalskem mostu. Drugih ulic se jim ni zdelo potrebno pometati. Za plačo so jim bile prepuščene smeti, ki so bile dober gnoj. L. 1780 je pa prišlo do pomembne spremembe: pometanje so začeli oddajati v najem in zaposlovali so jetnike. Vozniki so bili dolžni odvažati nesnago le še 5 let, vsak po 10 voženj na leto. — Izpoved sluge so izpolnili še sodniki: »Mestni trg so pometali samo dvakrat na leto, in sicer pred telovim in velikim petkom«. — Pozneje je bilo uvedeno pometanje tudi pred Elizabetinim sejmom, ki je trajal celih 14 dni. Tako so imeli težave s pometanjem, čeprav so za metle prijeli le trikrat na leto. Ne vemo pa, ali so ženske ki so jih kaznovali, da so morale pometati ulice — to je bila ena najhujših kazni po tedanjih pojmih in doletela je vlačuge — metle vihtele le ob tistih treh slovesnih prilikah na leto in če so morale čakati na kazen, dokler na nastopil čas pometanja. Ali naj žalujemo, da nismo živeli v tistih idiličnih časih? Ko so tako slabo spoštovali metlo, pač ni moglo biti posebno lepo na svetu.

Vzhodno bojišče: Italijanski vojaki preiskujejo sovjetske ujetnike, zajete v zadnjih bojih

Mumije brez balzama

Skrivnosti vasice Ferentillo v pokrajini Umbria ne more pojasniti noben učenjak

Blizu Rima, visoko gori v planinah pokrajine Umbrije stoji vasica Ferentillo. Njeno starinsko zidovje stoji v terasah na pobočju hriba in pogled nanj je zelo slikovit. Visoko nad rlečimi kamenitimi strehami kraljuje razvalina, siva, razjedena po zobu časa. Blizu nje teče rečica Velino, ki si utira pot med skalovjem in drvi v šumečih kaskadah v dolino. Na obeh straneh deroče rečice stoje hiše te slikovite vasice.

Skrivnost kripte v Ferentilli

Med pobočjem griča, na katerem stoji vasica in sotesko Monteavosa, se dviga mračno poslopje, kripta Santo Stefano. Za to kripto se zanimajo učenjaki vsega sveta že dolga leta, in vedno znova prihajajo v Ferentilo, da si ogledajo to veliko znamenitost. Kripta izvira iz 10. stoletja. Približno pred 70 leti so še polagali v njo mrliče, ki pa niso strohneli, temveč so se izpremenili v mumije, ne da bi bili z umetnimi sredstvi mumificirani. Tu gre torej za skrivnost, ki je ni mogel pojasniti še noben učenjak. Kripta spominja na muzej mrličev. Ko stopiš v njo, se nehote zdrzneš in zgroziš. Najprej se je treba privaditi poltemi. Ko se potem človek ozre po kripti, ga prešine groza.

Samo za močne živce

Vse naokrog slone, čepe ali stoje dolge vrste človeških okostnjakov in mumificiranih trupel, tako da bi človek mislil, da je zašel med žive mrliče. Ta prizor prenese samo človek krepkih živcev. Koža mrličev je sivkasto-rjava in napeta na kosteh kakor usnje. Dobro se še poznajo vse mišice, nedotaknjeni so pa tudi nohti, zobje in celo lasje. Naravnost pretresljiv je pogled na mumijo, čepečo v kotu. Koža na rokah, na glavi, na vratu in sploh po vsem telesu je povsem izsušena, vendar pa še dobro ohranjena. Mumija je kakor iz kamna izklesana. Telo je naslonjeno nazaj na steno. Roke so sklenjene kakor k zadnji molitvi, zobje so zelo dobro ohranjeni. Okrog ust je začrtan nepopisno bolesten izraz.

Kdo je bil ta človek? Kaj mu je tako zagrenilo življenje, da se mu je začrtala tako globoka bolest na obrazu, ko je umiral? V napol razpadli stekleni omari stoji cela cesta mumij vzravnanih kakor vojaki. Na pargament spominja napeta koža na njihovih kosteh. Glave so lahko sklonjene, roke sklenjene. V drugem kotu sloni skoraj že sesedeno tudi munificirano truplo. Roke so položene navskriž, glava je sklonjena na prsi. Eno oko je široko odprto in strmi stekleno predse. Malo dalje stoji vzravnana mumija, na kateri se še dobro poznajo napete mišice in celo žile. Povsod, kamor se ozreš sesedena, okamenela človeška trupla. Pred mnogimi stoletji so živeli ti ljudje, dihali so, se smejali, gojili v svojih srcih nade in želje, zdaj pa stoje tu njihovi zemski stanki, katerim zob časa ni mogel in ne more do živega.

Kdo bo pojasnil to zagonetko?

Že pred stoletji, ko so roparske tolpe napadle vasico Ferentillo, oskrunile pokopališče, odprle krste, pometale iz njih trupla in jih oropale nakita, so baje ležali mrliči po vsem mumificirani v krstah. Pozneje, ko so se učenjaki začeli zanimati za ta naravni fenomen, so našli v kripti prav tako dobro ohranjena trupla. Ljudje pokopani pred 100 ali 200 leti, so se v zemlji sami mumificirali. Lesene krste so razpadle, mrliči so pa ostali.

Tu gre za naravni fenomen, zavit v kopreno globoke tajne. Učenjaki na različne načine utemeljujejo ta pojav. Eni pravijo, da je zemlja okrog Ferentille taka, da trupla okrog nje ne gnijejo, drugi zopet pojasnjujejo to skrivnost s sestavo zraka in močno luknjičastega apnenca, tretji z radioaktivnostjo zraka, četrti z načinom življenja vaščanov itd. Vse to so pa same domneve brez točnega, zanesljivega pojasnila.

Italija ima mnogo pokopališč, kjer je zemlja po svojem sestavu enaka kakor okrog vasice Ferentillo in tudi podnebje ni drugačno, pa vendar niso še nikjer našli naravnim potom mumificiranih trupel kakor tu.

Učenjaki so napravili že več poskusov, da bi po ovinkih prišli tej zagonetki do dna. Tako so pokopavali mačke, pse in večje ptice in sicer v lesenih zabojih. Zaboji so v zemlji zgnili, mrhovina je pa ostala nedotaknjena, mumificirana kakor človeška trupla. Tudi dlaka in perje v zemlji ni zgnilo. Doslej se še nobenemu učenjaku ni posrečilo pozasniti skrivnosti vasice Ferentillo.

Ribolov v ustju Donave

Jugovzhodno od Galaca se razdeli Donava v tri rokave, preden se začne izlivati v Črno morje. Blizu starega ribiškega mesteca Tulče se pričenja slikovito ustje Donave, eno najlepših v Evropi. Ogromne jate vodnih ptic ter prostrana z bičevjem poraščena močvirja, prepleteno večkrat neprehodno omrežje prekopov se odkrije očem popotnika, ki ga pripelje pot do tega največjega revirja sladkovodnih rib v jugovzhodni Evropi.

V zgodnjih jutranjih urah je treba s čolnom previdno preveslati ali prejadrati to ribje kraljestvo. Tu lahko vidiš najrazličnejše močvirne in nižavske ptice. Tu v skrajnem kotičku Evrope so imele do zadnjega varno zavetišče, kjer so lahko nemoteno lovile ribe. To je prava džungla najrazličnejših vodnih ptic in žab. Tu so doma tudi divji labodi. Na otoku Popina se zbirajo vsako pomlad in jesen ptice selivke, da se odpočijejo in pripravijo na daljno pot.

V ustju Donave nalove ribiči vsako leto okdog 10 milijonov kg rib. Rmunija sama ne potrebuje toliko rib in zato jih mnogo izvaža. Največ rib pojedo rumunski kmetje. V nasprotju s kmeti drugih evropskih držav so rumunski navdušeni za ribe. Jelo jih sveže s polento, posušene ali prekajene. Romunskim kmetom so ribe vsakdanja hrana.

Nov uradniški zakon v Bolgariji

Bolgarsko uradništvo je imelo doslej zakon, ki ni dajal enakih pravic vsem uradnikom. Zlasti v pogledu plač so bile med poedinimi uradniškimi kategorijami razlike. Novi uradniški zakon je bil pripravljen že pred leti, toda uveljavila ga vlada ni. Zdaj je pa ministrski predsednik sporočil, da je pripravila vlada nov osnutek uradniškega zakona, s katerim bodo vse uradniške kategorije izenačene. Osnutek zakona je izdelal glavni inspektor pri ministrskem svetu Dimitrij Geogrijev. Število komisij, ki obravnavajo razna uradniška vprašanja, bo v bodoče zelo omejeno, ker je praksa pokazala, da so pogosto povzročale oslabitev čuta dolžnosti in odgovornosti pri poedinih uradnikih. Osnutek novega uradniškega zakona je bil že izročen sobranju.

Novi zakon prinaša zvišanje uradniških plač. Najnižja uradniška plača bo znašala v bodoče 1.000 levov mesečno, najvišja pa 15.800. Plače do 3.000 levov bodo vsakih 6 let zvišane za 200, do 6.000 levov za 300, višje pa za 400 levov mesečno. Novi zakon prinaša tudi draginjske in doklade za otroke. Izplačevale se bodo od 1. januarja 1943. Pri plači 2.000 levov znaša draginjska doklada 30%, potem se pa postopoma znižuje do 15% pri plačah nad 10.000 levov. Doklade za otroke znašajo za prvega mesečno 100 levov, za drugega 200, za vsakega nadaljnjega pa 300.

Koža ogledalo duše?

Razburjenje, strah, presenečenje in jeza se odražajo človeku tudi na obrazu. Kdor je pač človek trenutno razpoložen zardi ali pa prebledi. Na koži se torej odražajo človeška čustva in občutki, zato jo smatrajo mnogi za ogledalo duše. Dermatologija, nauk o kožnih boleznih, obsega torej čisto duševna področja. Dermatologija je sedaj že visoko razvita. Na tem polju je posebno znan dunajski profesor dr. Gustav Riehl, ki je prevzel pred 40 leti kot Hebrov naslednik stolico za dermatologijo na dunajski univerzi. Nedavno je bil odlikovan z Goethevo kolajno za umetnost in znanost.

Novi madžarski proračun

Madžarski parlament je obravnaval prejšnji teden novi državni proračun. Na vrsti so bili proračuni industrijskega, pravosodnega, zunanjega ministrstva in ministrskega predsedstva. Ta teden pa pridejo na vrsto proračuni drugih ministrov. Sledila bo splošn adebata, ki bo zahtevala več sej. Finančni minister Remenyi-Schneller je pripravil osnutek zakona o davku vojaške službe oproščenih in osnutek zakona o oddaji žilovskega premoženja. Vlada pripravlja nove ukrepe, s katerimi bo na novo urejena delovna obveznost židov. Obetajo se tudi novi ukrepi na polju preskrbe in prehrane prebivalstva.

Rumunske spominske znamke

Ob prvi obletnici zasedbe Bukovine in Besarabije ter rumunske uprave v Transdnjestriji je izdala rumunska poštna uprava za vse tri nove pokrajine serijo posebnih znamk. Te znamke bodo v prometu do 1. decembra. Čisti izkupiček od njih se bo porabil v socialne namene.

BREZSKRBEN ČLOVEK.

— Kaj te nič ne skrbe stari dolgovi?
— Ah, na nje sem že pozabil.
— A novi?
— Tudi ti postanejo sčasoma stari...

PRED SODIŠČEM

— Obtoženec, vi ste torej ukradli poleg gotovine tudi zlatnino in nakit? —
— Da, gospod sodnik, držim se namreč tistega starega izreka, da denar sam ne more osrečiti človeka.

MODERNI OTROCI

— Kako se je imenoval kralj podzemlja? — vpraša profesor zgodovine med uro grške mitologije.
— Al Capone, — odgovori pol razreda v en glas.

NEPOTREBNO

— Torej mesec dni si bil v Parizu. Ali si bil tam z ženo?
— Neumnost! Ali si že kdaj slišal, da bi nosil kdo v München pivo?

J. O. CURWOOD:

Abrahamova polja

ROMAN

Ta dan sta jo delali njena obleka, okrašena delali njena preprosta mušljinasta obleka, okrašena s sinjimi »ljubavnimi vozli«, in temnorožnata oglavnica tako ljubko za Tonteurjeve oči, da je staremu vojščaku srce kakor dečku poskakovalo v razsekanih, z brazgotinami pokritih prsih. Tako se je bilo zgodilo, da je zaradi njene ženske spretnosti v izgotavljanju lepih in popolnih reči s preprostimi sredstvi in brez velikih troškov gospa Henrijeta Tonteurjeva začela gledati na Katarino z enako mržnjo, kakor bi jo bila čutila do strupene živali.

Tonteur je to vedel in se je v svojem poštenem srcu srdil na ženo, ki je imela samo svoj hladni, z napudranimi lasmi obrobljeni patricijski obraz, svoje dragulje in svojo bogato obleko, v duši pa niti slutnje o pravi ljubezni; in hkratu je hvalil Boga, ker ji ni mala Marija Antonijeta v ničemer podobna, ampak se je z vsakim dnem, ki je šel preko njene ljubke glavice, očitneje obračala po njem. Kajti Marija Antonijeta je bila vroča in burna kakor on, aristokratska, kakopak, a vendar dekletce strastnega srca, ki je obilno izravnavalo to napako; tako mu je usoda, ki ga z materjo ni bila osrečila, vsaj v otroku izkazovala svojo milost.

Ko je korakala za sinkom in možem, je Katarina sama pri sebi premišljevala o Tonteurju in njegovi soprogi, aristokratski Henrijeti. Že davno je čutila, da jo imenitna gospa sovraži, a šele danes je bila opazila povsem drugačno čustvo, ki ga je gojil do nje njen mož, zakaj Tonteur se je bil vkljub svojemu junaškemu premagovanju izdal, ko sta se nenadoma srečala z očmi. Katarina je bila spoznala baronovo skrivnost po izrazu njegovega obličja, čeprav se je že v naslednjem trenutku utrnil. Na griču je potem v mislih prisporejala razna drobna znamenja in dogodke, ki se jih je spominjala, dokler ni z žensko nezmotljivostjo jasno razbrala vsega, kar je baron skrival v svoji duši; vendar se ga zaradi tega ni bala, niti mu ni manj zaupala.

Takšne misli so ob enem delale, da je še više cenila svojo veliko srečo, kajti ko jo je primerjala z nesrečo tega moža in s pomanjkljivostjo te žene, ki mu ni znala biti dobra družica, je šele prav spoznavala, kako dobro je nji sami in koliko hvale je za to dolžna Gospodu. Mož, ki je korakal pred njo, je brundal francosko popevko, čeprav je nosil na hrbtu sto funtov moke, in na prvi pogled mu je bilo videti, da je sleherna kaplja krvi, ki se pretaka po njegovih žilah, francoska. Katarina je ljubila francosko naturo bolj kakor narav svojega lastnega ljudstva. Vendar, kakor je bila sama postala Francozinja, je bil postal tudi Henri dotorej Anglež, da se je venomer rotil, da ne bi dal niti enega dne dragocenega Katarininega življenja za vso preljubo Novo Francijo. Že od začetka je bil njegov vpliv močnejši od ženinega; kajti Katarina, čeprav se ohranjala vse, kar je bilo angleškega, v živem spominu ter učila sinka govoriti tako po angleško kakor po francosko, prepevala angleške pesmi in varovala svoje angleške knjige kakor svetinje, je hkratu ljubila Novo Francijo tolikanj, kakor ni prej nikoli ljubila svoje rodne hiše v Novi Angliji, ter ljubila vročesrčni narod, ki mu je pripadal njen mož, s sočutjem in vdanostjo, kakršna bi se bila zdela mogoča samo do rodnega, ne izbranega ljudstva in do prave, dedne domovine.

In vendar jo je gospa Tonteurjeva sovražila. Hoté se je zapirala vsemu dobremu, kar je bilo moči reči o Katarini, in jo mrzila pred vsem kot smrtno sovražnico svojega ljudstva, kot nesramnico, ki se je upala nositi glavo pokonci kakor žena kakega barona, in končno še zato, ker se je kot žena prostaškega gozdovnika drznila biti najlepša ženska v Tonteurjevi baroniji in vsej njeni okolici.

Kolikor je bilo na nji, je gospa Tonteurjeva skušala vcepiti to sovraštvo tudi svoji ponosni hčerki Mariji Antonijeti; in baron, ki ni poznal mačje prevejanosti žensk v takih rečeh, se je pogosto vpraševal, zakaj kaže hči, ki jo je oboževal mimo vsega na svetu, tako odkrito sovražnost proti Jeemsu, kadarkoli pride deček v Tonteurjev gosposki dom.

II

O podobnih rečeh je premišljeval tudi Jeems, ko je korakal pred očetom in materjo. Zdaj si je tolažil jezo s tem, da si je v duhu slikal spopade in boje; zamišljal si je, kako bi premagal in potolkel Pavla Tacha in kako bi Marija Antonijeta z grozo in občudovanjem gledala neusmiljenega zmagovalca nad svojim lepim bratrancem iz Québeca.

A ti razgreti prividi so Jeemsa le mučili, in prav to je bilo vzrok zmedenemu izrazu, ki ga je pes opažal na njem. Od dne, ko je bil prvič videl Marijo Antonijeto, ki je imela takrat sedem let, med tem ko jih je bilo njemu devet, je Jeems nenehoma sanjaril o nji in po vse tedne in mesece mislil na to, kdaj pojdeta z očetom spet v Tonteurjev grad. Pri teh redkih priložnostih je z otroškim oboževanjem gledal baronovo malo gospodično ter ji prinašal v dar cvetlice, peresa, orehe, sladkor iz javorjevega soka in druge čudne zaklade, ki jih je nabiral po gozdih. Toda njegova darilca niso nikoli zadostovala, da bi premostila brezdno, ki je zevalo med otrokoma.

Jeems je bil užaljen nad tem vedenjem, a vendar je še in še mislil na Marijo Antonijeto, kajti daleč na okrog ni bilo nobenega druge deklice, da bi bila zavzela njeno mesto v dečkovem srcu. Od lanske jeseni pa, to je, odkar sta bila prišla v grad sestra gospe Tonteurjeve in njen sin Pavel, so bile dečkove sanjarije zmerom pomešane z mračnimi mislimi, dokler se niso baš ta današnji petek popoldne izpremenile sanje o neusmiljenem maščevanju nad malim gizdalinom, ki se mu je smejal, ga poniževal in se brez posebnih zaslug veselil ljubeznivih smehljajev Marije Antonijete.

Urejuje Josip Zupančič — Za Narodno tiskarno Fran Jeran — Za inseratni del lista: Ljubomir Volčič — Vsi v Ljubljani